

Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БҮРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабрийн 21-нээ
гарана

Бүгдэд
арадай
газетэ

1996
ИЮЛИЙН
20
Зунайхуулхуэпш
хонин барын 5
СУБТО
гарагай 7
№136 (19476)
Газетын сэн
хэлсэгтэ.

Мүнөөдэрэй
шүхэ-19
асуудал

ТООНТО НЮТАГУУДНАЙ ТОЛООРОГ ЛЭ!

1 Зулгы зохид зунай үдэрнүүдэй эхилхэд, тоонто нютагаа ехэтэ наадаг, ошоод лэ ерэнхэйб гэжэ үдэр, бүхнүү бодомжолжо ябадаг хүм. Бүхнү наһааа Зэбсэгтэ Хүсэнуудэй албанца зориулан намайе ойлого ёһотойг.

Наал 18-тай болоод ябахадаа, сэрэгэй уялгата албанца мурдоо бэлэйб. Тэрэ гэхэнээ уламжалан, бүхнү наһааа оронойнгоо Зэбсэгтэ Хүсэнуудтэ зориулаа гэжэб. 1944 ондо сэрэгэй албанца ошоһоор танхуудые буудаха отделенийн мэргэн буудагша мэргэжэлтэ болоһон байгаа. Удаань 1945 оной август барада Японгоной бээр найрханан Квантунск армийн сэрэгшэдые арбан хоногой туршада хүнөөлсэжэ, дайгаа түгэсхөө хэмдн.

Дайн байадаанай хүүлээр сэрэгэй-финансын институт дүүргэдэ, дивизи, корпус, армийн финансын албанца таһагые даагшаар хүдэлөөб. Удаань 1973-1980 онуудай туршада Польнодо байрлалын Совет ороной бүлэг сэрэгшэдэй финансын албанца, хүүлээр СССР-эй ДОСААФ-ай ЦК-да Эсэгэ ороной хамгаалын Агууэхэ дайнай суута лётчик, авиацийн маршал А. И. Покрышкинай орлогшоор хүдэлөө бэлэйб. Тинхэдэ нүхэр А. И. Покрышкинтай хамта оронойнгоо оборонын хүдэлмэри найжаруулахын тула СССР-эй бүхнү областы, хизаарай ДОСААФ-ай хүдэлмэри найжаруулаха, мэргэжэл найнтай сэрэгшэдые бэлдэхэ хэрэгтэ гол анхаралаа шидуудад байгаа. Тинхэ үедөө оронойнгоо олон тоо областы, хизаарнуудта командировкоор ерээ, тухай шалгалта, нуралсал эмхидхэдэг хэмдн.

1983 ондо оронойнгоо оборонын хүдэлмэри найжаруулаха, бэхжүүлэхэ хэрэгтэ габыятай байһыемли үндэрөөр сэгнэжэ, генерал-майорой нэрэ зэргэ олгогдоһон байгаа. Тинхэдэ олон орден, медальнуудта, мүн харин ороноудай хайра шалгалуудта хүртэхэйб.

1984 ондо Зэбсэгтэ Хүсэнуудэй албанһаа тагиданан жэлдэ нийтин хүдэлмэридэ ороһон байгаа. Москвада ажаһуудад үргэн Буряад нутагайнай дүн зон ехэ этигэл, найдабарн үзүүлжэ, Москвагай "Уриал" гэхэн буряад арадай угсаатанай соёлой бүлгэмэй ветерануудай советэй түрүүлэгшээр буугаа нэн. Мүнөө манай советэй гэнүүд Москвада ажаһуудад буряад угсаатанай дунда олон тоото уулзаха, үндэрлүүлхэ үнэгэргэдэг болохтойб. Илангаа Буряад Республикаһаа Москва хото ошоһон хүтэлбэрлэгшэдтэй, Гүрэн-й Дүүмын депутатудтай, артистуудтай найн, дүгын харилсаа холбоо байгууланхайбди. Жэшээнь, Республикын Президент А. В. Потанин, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. Семёнов, Гүрэн-й Дүүмын депутатуд С. П. Будажапов, С. И. Найчукова, Б. Б. Жамсуев, С. С. Босхолов, Буряад ороной искусствын мэдэжэ хүдэлмэригшэдтэй, тэрэ тоодо СССР-эй арадай артистууд Ким Базарсадаев, Дугаржаб Ашиев, Галина Шойдагбаева болон бусадые хүдэлмүүлнэ ёһоор утгажа, республика соогоо болохо байһан хубилалтанууд тухай нуража абадаг болохтойбди.

Улаан-Үдэ хотын мундэлһоор 330 жэлэй ойн баярай Сурхарбаанда уралаар ерэнхэндэ ехэ баяртай банаб. Энэ найндэр хэды гоё найханаар, олон хүн оной хабаадалгатайгаар үнэгэргэдэг гэжэб! Бүхнү таданууд хэды олон спортсменууд, артистуудай хабаадалгатайгаар болохо, хүн зоной дунда амгортхол, байр түрүүлхэл, үүдэхынь нэгэ үгөөр элэхэнь бэрхэтэй ха. Сэхынь хэлэхэдэ, хүндэ шүлэр сагта нэмэ ехэ хэмжээ ябуулга эмхидхэхэнай

хүндэхэн гэжэ ойлого.

Найндэрэй хүүлээр минин тоонто нютагаа ерээ байхада, түрэнһоор 70 жэлэй ойн баярай үдэр тудалдажа, бүхнү республикын олонойтэ энэ үдэрыемин үргэнөөр тэмдэглэсхэндэнь аргагүй байртай байһанаа гэр бүлнгоо зүгһөө мэдүүлэн, газетээр дамжуулан байр баясхалай хүргэнэб.

Эдэ найндэрнүүдэ тэмдэглэжэ байхадаа, муу юмзнуудые дурдахая зүрхгүйсэнэб. Тингээнь наа, минин түрэнһэн тоонто Угсаасай нютаг дайнай урда жэлүүдтэ ажаллаа бэрэ хүнүүдээр олон уялга түсбүүдэ дүүргэдэг ажахи байһан юм. Харин мүнөө... энэ нютагын үсөөхэн үрхэтэ айлтай, заха холын нэгэл гүүртэ болоод байхынь харахада, гэмшэлтэй бэшэ гү? Тоонто нютагһаа холохынь нуугаа хадаа бидэнэр түрэл, уугал буряад хэлэн дээрээ үдэр бүр гаража байдаг "Буряад үлэһөө" ушшажа, хужарладаг гэжэбди. Одоол энэл газетһээ республикын али бүхнү нютаг нутада боложо байһан һонингой дүтөөр лэ танилсажа, омогорхожо ябадагди.

Хүндэ манай нютагаархид, хэсүү орёо байдалай тохёолдоохынь наа, үргэн Буряад ороноо улам баян, дэлгэр байдалтай болгхын түлөө оролдот даа гээд Москва хотод ажаһуудад буряад угсаатанай зүгһөө үнэн зүрхэнһөө хүсэнэб.

А. ЦЫДЕНОВ,
Москва хотын "Уриал" гэхэн
буряад угсаатанай
соёлой бүлгэмэй советэй түрүүлэгшэ.

Буряад Республикын Правительства

ХҮНЭЙЛ ТҮЛӨӨ

НАНАЛАА ТАБИХА

Ямаршы найр гү, али найндэр, элдэб баяр ёһолоһууд архигүйгөөр үнгэрдэггүйн мэдээжэ. Хэдышы баян стол түхээрээ, хүнине хүндэлжэ, "хатуу хары" табяагүй наа, хүндэлһэнэйш байл тоогоогүй болодог шуу. Илангаа үнөө, үнгын гоё саарһатай архигүйд алаабхид элбгээр бин болоһон үедэ, энэ "ёһо заншал" үшоол үргэдэжэ байгаа бэшэ юм гү? Гэхэтэй хамта хүнэй уухада амта шэмтээрээ, шанар шэнжээрээ энэ архи ямар юм гэжэ бодомжолж үзэхэ хэрэгтэй.

Республикын Правительствын нахан үнгэрһэн зүблөөн дээрэ Худалдаа наймаанай талаар гүрэнэй хорооний түрүүлэгшэ В. Ц. Дамбаан һонирхолтой баримтануудые хэлэб. Үнгэрһэн жэлдэ хуурмаг архи гэхэ гү, али техникескэ спиртээр хэгдэһэн архи уугаад, 1912 хүн бээр хорлуулжа, наһа бараһан байта. Энэ жэлэй 5 нарын хутасада 197 хүн энэл ушарһаа боложо, толгойгоо муудаад, мүнөө тусхай бүридхэдэ абтанхай. Али бүхнү аргаар олоо хайхын хойноһоо ябаашад "хара хэрэгтэ" үүдэхэдэ, хүнэй элүүр энхын талы наанаандаанье оруулаагүй ха юм. Тэднэй ухаа гансал олоо баримһааа үнэнэй мэдүүлнэ: "хүсөөр ба оролдолоор" тогтоһон энэ байдал гансал олоной наһаа зобоһоо бэшэ, мүн засагай зургаануудай "толгойн үбһэн" болохтой.

Правительствын Түрүүлэгшын нэгдэхн орлогшо В. К. Агаловай хүтэлбэри доро үнгэрһэн энэ зүблөөн дээрэ архи үйлдбэрлэхэ, наймаалха талаар байһан Россин ба Буряад Республикын Хуулинууд ямараар сахигданаб гэхэн хөөрлөөһөн болоһон байна. Тинхэдэ гүрэнэйл талаһаа энэ асуудал гуримшуулаха хэмжээ ябуулганау да абаха ёһотой гээд онсо тэмдэглэгдэһэн байна.

Олонойтэ наһаагаа зобохо байһанаа үнэнэй мэдүүлнэ: Үндэһэ яһагдай ут зааган урган хүжэхэ хэрэгтэ аюуа тогтоо, арад зоноо "архяр алажа" байһандал жинхэнэй гээд хэлэхээр болоо. Энэһоние хаража, мэдэжэ байтад дуудланги бэшэ олоңдо мэдээсэл тараадаг зарим хэрэгсэлүүдэй "уйдхар гашуудалай" энэ зүйл худалдажа олоо оршо олодог наймаануудые аршаан хамгаалжа байдаггүй, гайхалтай.

Хуулида зохилдохогүй энэ байдалые найжаруулаха зорилготой тус зүблөөн дээрэ абтанан тогтоол, тухын түрүүн хүнэйл, тэрэнэй элүүр энхын түлөө наһаагаа зобоһон ушарһаа гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тингэжэ энэ тогтоол бээлүүлэгдэжэ захалаад, Улаан-Үдэн хэдэн киоскнууд шалгаданан байна. Элдэб олон дутуу дунданууд, мүн архи наймаалха талаар байһан эрхитэнүүдые сахигдгүй, Хуули хазгайруулдаг ушарнууд барадань шахуу бин байна. Сертификат үгы байһад хуурмаг архи үйлдбэрлэжэ байһан 8 нууса цехүүдые Дотоодын хэрэгүүдэй министрствын албанууд Улаан-Үдэ хотод элүүрлээ. Недондо жэл нимэ цехүүдэй тоо 11 байһан байна.

Архи наймаалха зүбшоол үгэхэ хэрэгые хотын захиргаан үшөө найн гуримшуулаагүй байһаар. Үнн ута сагай зүбшоол үгтэнэ, ямаршы сагта нимэ зүбшоол абажа болохо, тингээ тэднэй хойноһоо хиналта хэжэ гэжэ орёо хүндэ гээд зүбшоондэ хабаадагшад онсолон тэмдэглэб. Улаан-Үдэ хотын захиргаан тусхай түсэб табижа, архи худалдаха газарнуудые тодорхойлахын орондо, Правительствын шийдхэбэрн дүүргэбди гээд, дүрбэлжэн 20 эстр таамайгүй киоскнуудта архи худалдахыё

хорижорхон байха юм. Энэһоние уламжалан элдэб олон арсалдаатай, зугаа гараа нэн. Харин хотын мэрэй орлогшо А. П. Фирсов - дан яаралтай абтанан эдэ хэмжээнүүд архи наймаалха хэрэгые гуримшуулаагүй гэжэ тоолоно. 28 градусһаа доошо шанартай архи киоскнуудта худалдахыё дэмэ зүбшоогдөө гэжэ гэрэ мэдүүлээ. Мүн Улаан-Үдэдэ 600 магазин, 560 киоск архи худалдаха зүбшоолтэй хадаа, үдэр хүнгүй тэрэнээ худалдаһаар лэ байна.

Энэ асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ АБРЗ-гэй директор А. С. Коренев, республикын налогово полицийн управленийн начальник Ю. В. Хишигтүев, "Ливона" гэжэ акционернэ бүлгэмэй директор Б. А. Лев, Буряад Республикын экономикын министр Н. И. Атанов гэгшэд хабаадаа. Шанар муутай архи республикада асархыё болоулаха гэж наа, Улаан-Үдэн спиртын заводой хүдэлмэриё нэргээн бодохоо хэрэгтэй гэжэ тэднэр нэгэн наһаатай байба. Республикын хэрэгсэлмэжэд элбэг хүрэхэ продукция АО "Ливона" гүйсэд үйлдбэрлэхэ аргатай, гэжэ энэ предриятинин директор мэдүүлээ.

Тингэжэ, тус асуудал үнн удаан зүбшэн хэлсэлгэдэ зохихо тогтоол абтанан байна. Энэ тогтоолые даншы наа "хатуу" гэхэ хүтүүл, одоохол юм бэшэ, тэдэ хүнэй бэзын элүүрэйл талы хараһан дээрһээ, нимэ тогтоол абаха ёһотой, гээд зүбшоондэ хабаадагшад бата этгэнэ. Энэнь шухала хаш.

Энэ зүблөөн дээрэ хүнэй элүүрэй талы хараһан наһа нэгэ асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ. Юуб гэхэдэ, республика доторнай хорото бодосуудые хэрэгсэлгэдэ 7 үйлдбэри бин байха юм. Жэшээнь, амьнан. Тэрэһоние тои наринаар хадаалжа байха гэжэ баһал шухала асуудал болоно. Буряад Республикын Правительствын Гражданска оборонын ба онсо байдалай талаар хорооний түрүүлэгшын орлогшо А. И. Глазков энэн тушаа мэдээсэл хэлэхэдэ, хорото бодосуудые хэрэгсэлгэдэ "Бурятхудокомбинат", "Бурятмиспром", "Мооло", "Плодоовощ" гэхэн нэмэл түхэлэй акционернэ бүлгэмүүдэй, "Горводоканал" гэжэ Гусиноозёрскэ муниципальна предриятинин хойноһоо илангаа шапта хиналта байха ёһотой гэжэ тэмдэглээ. Республикын Гражданска оборонын штабай начальни В. И. Шишков энэ асуудалаар баһал мэдээсэл хэлэн байна. Хорото бодосуудые хэрэгсэлгэдэ нэргылхэ, зоной элүүрыё хамгаалжа талаар хэмжээнүүд хараалагдажа, энэ асуудалаар тусхай тогтоол абта.

Хүүлээр Буряад Республикын Правительство хүнэй элүүр энхыё хамгаалха нэгэлтэй үшөө хоёр программа баталан абаа. Тэднэй нэгэһини "1997-2000 онуудта венерическэ үбшэнтэй тэмсэхэ хойношуулашагүй хэмжээнүүд тухай", нүгөөдэнь - ВИЧ-инфекцийн вирусээр нүжэрэг үбшэнһөө (СПИД) нэргылхэ талаар хэмжээ ябуулганууд болоно. Республикын элүүрыё хамгаалгын министр Б. Г. Бальжиров Буряад Республикын Госсанэпиднадзорой түбэй хүтэлбэрлэгшэ А. Б. Болошинов хоёр эдэ асуудалуудад элидхэлнүүдые хэлэһон байна. Прибайкалийн аймагай оһэдэйн хүтэлбэрин захиргаанай толгойлогшо Н. М. Антонов, гэр байрын ба коммунальна ажахын талаар хорооний түрүүлэгшэ В. А. Думнов гэгшэд энэ асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаа.

Буряад Республикын
Президентын
ба Правительствын хэлбэлэй
албан.

НҮҮРХЭШЭД ЭРИЛТЭ ТАБИНА

ТУГНЫН нүүрхэшэд республикын Правительствын ашхангай газар июлийн 18-д наһаа хэбэ. Нүүрхэ малтадаг предриятинуудта аяар 50 миллиард түхэриг салынгай үри саалга хадаа буһалгаа үсхэгшэдэй гол эрилтэ болоно. Эрбээ эрилтэнүүдыень араадаа абаагүй наань, "Бурятэнерго", "Гусиноозёрскын ГРЭС" гэхэн дионернэ бүлгэмүүдтэ олийн 22 болотор нүүрхэн үгэгдэхэгүй гэжэ тэдэ занба. Тэрэл үдэш республикын правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А. П. Табалаев нүүрхэ

малтадаг предриятинуудай, акционернэ "Бурятэнерго" бүлгэмэй болон Улаан-Үдэ хотын мэрийн түлөөлэгшэдтэй хамта зүбшоо үнгэргоо нэн. Гар тагиданан суглаанай протоколой ёһоор, Түгнын, Холбоолжоной уурхайнуудай, Гусиноозёрскын шахтын ажалшадта нэгэ нарын салын түлэхэ тухай шийдхэбэри абтаба. Тэрэ мүнгэһини Улаан-Үдэ хотын мэрийн, Сэлэнгын аймагай оһэдэйн хүтэлбэрийн захиргаанһаа августын 1 болотор дамжуулагдаха юм. Харин республикын Хүдөө ажахын болон эдөө хоолой

министерствын туһаламжаар нүүрхэшэдэ салынгай зарим хубине эдөө хоолой зүйлнүүдээр үгтэхэ. Зүбшоондэ хабаадагшад республикын Правительствые трансфертын мүнгэ нүүрхэшэдтэ сэхэ дамжуулжа, республикын аймагуудта нүүрхэ эльгээлгэ эмхидхэхыё гуйба.

Зүгөөр Улаан-Үдэ хотын мэри июль нара соо үдэр бүхэндэ 50 миллион түхэриг нүүрхэшэдтэ заагагүй дамжуулжа байхыё уялалагдаба.

Буряад Республикын
Президентын
ба Правительствын хэлбэлэй
албан.

баян үдэрүүдтэ ороһон хура бороо Мухар-Шэбэрэй аймагта һайн нүгөө үзүүлж байха гэжэ һанагдаа. Юуб гэхэдэ, һүүлэй 3 һара соо хура бороо эндэ ороогүй. Тээд һүүлэй үедэ ороһон бороонһай энэ аймагта тодорхой ушаруулба, ногооржо байһан таряалан дээрэ һужааг, ханаабууды татаба. Һүүлэй үедэ аймгай баруун

хүртээһинийнхэ һайнаалтай. Барай ажалһад экономика шэнэ эрхэ байдалда ажахы эрхилэлгэе зүб хараа шигэлээр ябуулна. Жэшээлхэдэ, зонхой хамтын зоорини зүб хубаарил хээ, гадна газарай шэнэ эзэд хубида ородог хамтын ажахыһаа гараха хүсэлтэй хүнүүдэй олдобол, хамтын тариаланһай, бэлчээрини банута сабиаланһай заххаанһа хубини газар таһалжа

ажалууһада эхэ хохидол ушаруулаа. Шаралдан нотагта түрэн суута уран зохёолшо Исай Калистратович Калашников мөндэ ябаа һаа, мүнөө 65 һаһа гүйсэхэ байгаа. Буряад Республикын Президент тэрэнэй нотаг дээрэ эмхидхэгдэн музейэ орожо эрэнгүй ябаха аргагүй байба. Уран зохёолһын нотагаархидай

асуудал шиндхэхыень республикын гүйсэдхэхэ засагай зохихо албан зургаануудай хүтэлбэрлэлгэдэ даалгаа. Буряадай Президент районий түбэй болһинцын комплексн бариата тухай тодорхой шиндхэбэрн абаа. Байгша ондо эндэхи болһинцые хүсэдөөр ашаглаагада туһааха талаар мүнэ зоори сомолхо тухай мэдүүлэ. Тэрэл үдэртөө А. В.

согсолходоо, Президент экономика нийтин харилсаануу хэгдэн хубиалануудһаа уламжа бэрхшээлүүды дабажа гэжэ тэмдэглэе, сааша тэднэр туйлаһанаа арьба аргатай гэжэ найджа бай мэдүүлэ. Тэднэй ажалһай зориг, тодорхой хэрэ энэһини тэриһэлэ гэжэ

ГАН ГАСУУР... ААДАР БОРОО ТАРЯАШАДТА ҺААД

захые түб һууринтай холбодог харгы дээрэхи хүүргэнүүд уһанда абтаа.

Буряад Республикын Президент А. В. Потанов һаяхан энэ аймагаар ябахадаа, хэрэг байдалтайн танилсаа. Тус аймагай мүнөөдэрэй социаль-экономическа ажабайдалда тэрэ онсо анхаралаа хандуулаа.

Байгша ондой июлин 10-12-ой үдэрнүүдтэ Мухар-Шэбэрэй аймагай колхоз, совхозуудай таряалангууд дээрэ эхэ сагаа үнгэргөө. Юуб гэхэдэ, таряа ургуулгаар республикын урдаа харжа аймагуудай нэгненин болоно ха юм. Ушар тиимһээ элитнэ сортын үрлэх хүрэнгэ үйлдбэрлэдэг агротехническэ бүхы эрилтэнүүдые сахижа, тарилгын хүдэлмэринүүдые үнжэргэһэн аймагые онсолон тэмдэглэхээр юм ааб даа. Тус аймагай ажахынүүд ургуулан ороһооо хадагалха газар түхээрхэ, тэрэннэ хушаах шифер худалдажа абаха хэрэгтэй туһаламжа хүртэхэ байһанаа элрэхэйһэн байха юм.

"Барское" хубида оролсодог хамтын ажахы ургүй, онсолбол, зайн гал хэрэглэхэһини түлөө үридэ ороогүй. Тэрэнэ худалдажа абаад, ашаглажа байхай. Гов саарһан хайрсатган чинсы-шанаһан хартаахыһа хубинууды бүтээн гартаха тухай бодолог хэгдэнэ. Эндэ урид байһан колхозойнгоо зооринэ тэрэнэй гэгшүүдэй, хамтын зоорини шэнэ эздэй дунда зүбөөр хубаарилһанин, гэхэ зуура нотагай ажабууһа бүхэндэ уг залган дамжуулагдаха зоорини хуби

үгэхэ гэгһэн шиндхэбэрн бүтэдөөрөө абанхай.

Газарайнгаа ёһото эзэн болоһон энэ ажахыда шиндхэгдээгүй асуудалнууд яһала бии. Жэшээлхэдэ, тус ажахын хүтэлбэрлэлгнэ М. В. Рютин Подлопатки тосхон шадарай ой соо газар нэмжэ үгэхыень Буряадай Президентые гуйһан байна. Эндэ "Барское" хубида ородог хамтын ажахы тусхай мэргэжүүлэгдэһэн үйлдбэрини хамһабарини ажахытай юм.

Тэрэнэлэн Суулга ба Зандин тосхонуудай ажабууһада уһаар муугаар хангадана. Гадна газарай нуралгада нэрбэгдэдэг таряалангуудые наринаар элдүүрилхэ арга олгохо культиваторай жэшээтэ түхэл нэбтэрүүлхэ асуудал эндэхи ажабууһада һаанаа зобооно. Нэрлэгдэгшэ нотагуудай ажабууһада уһаар хангадэг худагуудай санитарно-эпидемиологическа байдалые шалгах тусхай комисси байгуулаха, тэрэнэлэн тэдннэ эдихэ сэрбэр уһаар хангахын тула нэнэ худагуудые малтаха арга боломжо бэдэрхыень зохихо албан зургаануудай хүтэлбэрлэлгэдэ А. В. Потанов даалгаа. Газар элдүүрилдэг жэшээтэ түхэлнэ техникн дэргэдэ хоорэддоо үргэлжлүүлхэ гэхэдэнэ. Буряадай Президентдэ аадар бороо һаад хэбэ. Гэгшнэ хүсэтэнгөөр, эхэ уһаганаар ороһон аадарай хойшлонгууды тэрэ бодото дээрнэ хараба. Гусханлаах энэ аадар Хүсөөтэ тосхоний

УШАРУУЛНА

тэрэнэй ойн байрай угтамжада ябуулжа байһан бэлдэхэлэй хүдэлмэритэй А. В. Потанов танилсаа. И. К. Калашниковай музейдэ орожо гарагнадай дэбгэртэ дурасхаалай тэмдэг үлөөбэ. Удаань республикын толгойлогшо нотагай ажахын хэрэг байдалтай танилсаба. Шаралдан ажалһад Бар нотагайхидта ади оһэдн тэрэнэ ба некарни хүдэлгэжэ, эбтэй эстэй ажаллана. "Забайкалец" ажахы Улаан-Удын мяха-консервын комбинатай ба Мухар-Шэбэрэй тоһоной заводой акционер болоххой.

Тиигэжэ үйлдбэрлэхэн продукция эдэ предпритипуудта туһаажа, Улаан-Удын түбэй ба бусад дэлгүүрүүдэн эздэ болоһон хүдөө ажахын продукция хымда сэнгээр дам худалдажа абагнаһаа зайлуулжа, яһала ашаг рлэе оруулна. Үмсэдөө үйлдбэрлэхэн эдэ хоолой зүйл-нүүдые хүдөөгэй ажалһан дэлгүүртэ гаргаха аргагүй, энэһынэ аюулай хэрэг болонхон гэжэ шаралдхид түбэй дэлгүүртэ ажалһан, хараһан банамжануудаа республикын толгойлогшотой хубаалдаба. Энэ тухай али бүхы талаһань хүдөөгэй ажалһад А. В. Потановта хэлэе, энэһнэ уламжадан, тэрэ газар дээрэ хүдэлжэ байһан хүдөөгэй ажалһа коллективүүдэй түлөөлэгшэдые түбэй дэлгүүрэй соведэй бүридэлдэ оруулаха

Потанов Мухар-Шэбэр һууриной эдэ хоолой комбината ба тоһоной заводто хүрөө. Тэрэнэлэн нотагай ажабууһада залуушуулай дунда архидалгын эхэ дэлгэржэ байһан ушараар һаанаата болоһонгоо республикын Президентдэ мэдүүлэ.

Тэрэнэлэн А. В. Потанов Тугнын шулуу нүүрһэнэй уурхайн ажал хэрэгээр һонирхобо. Ажалдан, ушарһан бэрхшээлүүд тухайгаа Буряадай Президентдэ Тугнын шулуу нүүр олоборилгошодой хүтэлбэрлэлгнэ Н. Г. Малеев мэдээсэбэ. Энэ хоорэддоондэ "Востсибуголь" акционернэ бүлгэмэй хүтэлбэрлэлгшэд, шулуу нүүрһэнэй хэбтэһэнүүдэй горитой хубин олоборилгодожэ газарай эзэн, байһан Шэтын областини Петровск-Забайкалин районий оһэдн хүтэлбэрини захиргаанай хүтэлбэрлэлгнэ хабаадаба. Эдэ аймагуудта байгааһа хамгаалха талаар хэрэгтэ ушарһан шиндхэгдээгүй асуудалнуудар республикын толгойлогшо һаанаата болоо. Удаань А. В. Потанов эрхэтэдэй хубини мэдүүлгэнүүдээр уулзалга, хоорэдөөнүүдые үнгэргөө. Баригдажа ба ашаглагдажа байһан үмсын горнуудтэ зайн гал оруулаха асуудал эндэхи ажабууһада һаанаа зобооно. Президент энэ болон бусад асуудалнуудар шиндхэбэрн абахыень зохихо зургаануудта заабари үгөө.

Мухар-Шэбэрэй аймагаар ябажа ерөнхон дүнгүүдэе

Потанов онсолоо.

Мухар-Шэбэрэй аймаг Президент А. В. Потанов хамта Республикын Советник А. Шевченко, Республикын социальна хамгаалгын та министр С. Г. Ефремов, хүдөө ажахын министр нэгдэхэ орлогшо Болонев, Бурятавто генеральна директор Гринчишин тэһэн ябалсаа. Түгэсхэлэй зүб дээрэ республикын элрэх хамгаалгын министр Балжиров, ом модоной ажил министр А. Д. Голоуш барилгын ба архитектура талаар министр С. М. Антонюханай ажахын та комитедэй түрүүлэгшэ Молотов, ажабуудай коммунальна ажахын комитэ түрүүлэгшэ В. А. Аун республикын дотоо хэрэгүүдэй министрэй орлогшо В. В. Харханов хабаадаба.

Бэлүүрэй болон Мухар-Шэбэрэй аймагуудар эдэ ерөөд, А. В. Потанов үнгэргөө. Эндэ республикын министрствэнүүдэй болон зургаануудай хүтэлбэрлэлгшэд Президентын нотаг бтэе абаһан шиндхэбэрлэлгнэ ажабайдалда бэлүүлхэ зохихо шиндхэбэрлэлгнэ абахыень даалгада.

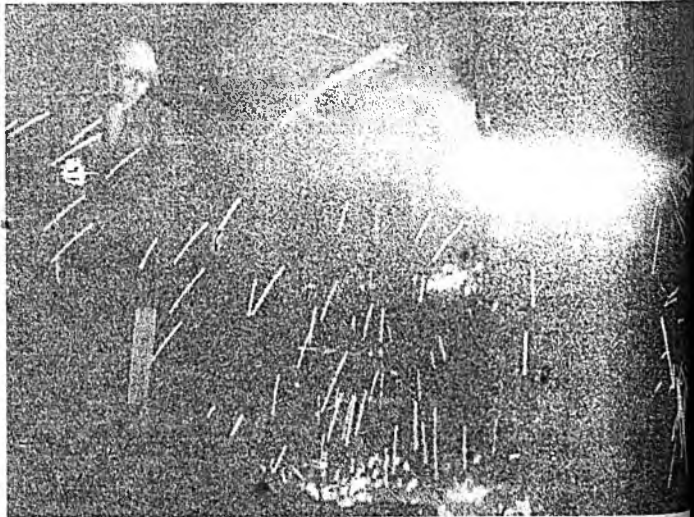
Буряад Республикын Президентын

Правительствын хэблэлэй албан.

Үглөөдэр - Металлургын үдэр

Улаан-Удын Лениний ордентэ локомотив вагон заһабарилгын заводой эд, шэрэм, булад шудхаалгын цехүүд металлурги промышленностида хабаатай гэгһынэ мүнгөн һангай хүшэр байһан ушарһаа энэ жэлдэ мэргэжэлтэ һайндэроо тэмдэглэбгүй. Гэхэтэй хамта галта мэргэжэл шэлэгшэд ажалдаа үнэн сэхээр хүдэлжэ, цехойнгоо үйлдбэрини һайжаруулахые ородоно, - гэжэ, булад шудхаалгын цехэй начальник Николай Петрович Васеев хооронэ.

Эндэ мэдээжэ булад хайлуулагһад Геннадий Шегловский, Виктор Аксенов, Владимир Помазкин, Александр Морозов, Александр Россов гэгһнэдэй хүнгэн бэлэ ажалые

ГАЛТА МЭРГЭЖЭЛ ШЭЛЭГШЭД

онсо тэмдэглэмээр. Тэднэр нэгэ халаанай турһада 40 тонно шэнгэн булад шудхана бшуу.

Олон жэлдэ урагнайгайаар хүдэлжэ мэдээжэ болоһон стерженьщица Зоригта Шагдаровна Федорова нэгэл газартаа таһалгаряагүй хорсод жэлэй хугасаа соо хүдэлжэ коллектив соогоо хүндэтэй болонхой. Тэрэ цехэй түрүүлүүлэй нэгэн юм. Зорикта Шагдаровна түмэр харгын Министерствын хүндэтэ хүдэлмэриниһэн гэгһэн нэрэ зэргэтэй, үнгэргнэ май һарада болоһон Россин түмэр харгын хүдэлмэрилэгшэдэй стездэ хабаадаһан юм.

С. БАЛДУЕВ.
ЗУРАГУУДЭЭРЭ: 1. Булад шудхагдана; 2. А. Россов; 3. З. Ш. Федорова.

Авторай фото.

НУРОХИДА ХЭЗЭЭДЭШЬЕ КОЖОН БЭШЭ

Нотагай оһэднэй хүтэлбэрини зургаануудай хүтэлбэрлэлгэдэй мэргэжэл дэришлүүлхэ түсэбтэй таарадууһан республикын Президентын болон Правительствын ашарадай Гүрэнэй албан зургаанай кадрова политикин ба нотагай захиргаануудтай хүдэлмэри ябуулаха комитет республикын найман аймагай һуурин тосхон үдэй нотагай оһэднэй хүтэлбэрини толгойлогшортой "Нотагай оһэднэй хүтэлбэрини асуудалнууд" гэгһэн төмөр нуралсал эмхидхэбэ. Россин Федерациин Президентын дэргэдэхи Россин Гүрэнэй албан зургаанай академийн, Новосибирскһээ Сибирини Гүрэнэй албан зургаанай академийн элитэ мэдээжэ багшанар лекцинуудые уһнаа. "Епрази" гэжэ жасаһаа абтаһан мүнгөн зоорсэр нуралсал үнгэргэгдэбэ.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

Үндэр ургаса - үдэр бүрийн оролдолгоһоо

ХЭНЖЭЭНҮҮР ПЬТНИН

Манай колхозой дүрбэн огдөленидэ ажабуудар айл бүлэнэр мүнөө үмсэдөө 5300 толгой мал баридат юм. Һүүлэй үедэ үмсын малай олошоржо байһаниннь һайн юм бээ. Нүгөө талаһаань, абаад харахада, харууһагүй орхигдоһон үхэр мал, адуу морид, гахайнууд, шубууд таряалан болон нута сабиалангуудан ургасые халгахана байха, гэгһнэжэ үндэһооринь гэмтэнэ бшуу. Колхозой правлени энэ талаар бодото хэмжээнүүдые абажа байһай.

Адууһа малай зуһаландаа гарахынь урда тээ огдөлени бүхэндэ үйлдбэрини-хамтын суглаанууд үнгэргэгдэжэ, үмсэдөө мал баридат айл бүхэн таряалан, сабиалан хорёолхо хүдэлмэриндэ заатагүй харадалсаха, энэ шухала хэрэгтэ али нэгэн шалтагаанаар хабаадаха аргагүй гэгһнэ һаа, табяад мянган түхэриг мүнэ оруулаха гэгһэн шиндхэбэрн абтаһан байха юм. Зуун-Мориной ба Тоорын дунда нургуулинуудай багшанар энэ шиндхэбэрини ёһоор оһэд оһэднүүд хубита мүнгээ ажахынгаа жасада оруулаа.

Зуун-Мориной огдөленидэ 23 километр, Тоородо - 40, Шанаада - 34, Шулуутгада - 10 километр утатай носоход хорёолдгоо. Энэ шухала хэрэгтэ тракторна бригады нхид баханануудые, нургаагуудые зоожэ үгһэн байха юм. Зуун-Мориной үндэр наһатайшуул А. Молокинпов, И. Курбугуладеев, Шанаагай пенсционернүүд Т. Гергенов, А. Фролов, Н. Шамушкеев болон бусад аха захатан залуушуулай тон аадар хүдэлжэ, хубитана яһала оруулба.

А. СЫБЕНОВ,

Гүхэнэй аймагай Лениний нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Профсоюзай ажабайдал

Профессиональна союзууд гэжшэмнай, өөһэднгоо гэшүүдые түлөөлхэ, тэдэнэй ажалай басоциально-экономическа эрхэнүүдые хамгаалха зорилготой ха юм даа. Предприятия ба эмхи зургаануудта бии байдаг профсоюзуудай эхинг эмхинүүдэй хороонууд, хүдэлмэрилэгшэдэй зүгөө, Буряад Республик доторхи профессиональна союзууд тухай" Буряад Республикын Хуулин 2-дохи бүлэгэй 10-дахи статья дотор - профсоюзууд хамтын хэлсээнүүдые, хэлсээнүүдые баталха уялгатай, мүн тиихэдэ тэдэниие бөөлүүлхэ талаар хинаха эрхэтэй, - гэжэ хэлэгдэнэ.

Энэ Хуулида үндэһэлэн, гүрэнэй эмхи зургаануудай ба ниитын хангалгын эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзуудай

болон бусад электронно хэрэгсэлнүүдтэ хүдэлдэг хүнүүдэй бөөдэ тэдэнэй муу нүлөөгэй хэмжээн тодорхойлогдоогүй, мүнгэн түлэгдэнгүй. МВД-гэй хүдэлмэрилэгшэдэй үбшэндэ дайрагдажа ажалдаа гарахагүй ушарнууд олон зандаа. Жэжээнь, ганса министерствын аппаратай 2865 хүн нёдондо жэл үбшэлөө. МВД-ын ОКС-ын 3 хүдэлмэришэн ажал дээрээ элдэб олол боложо шархатахан байна.

СОЦИАЛЬНА ХАМГААЛГЫН МИНИСТЕРСТВО

Нёдондо жэлэй июнь нарада тус министерствэтэй халбарин хэлсээ манай реском баталхан байгаа. Тэдэнэй гол эрилтэнүүдын бөөлүүлэгдэнэ. Тиибэшье Улаан-Удын, Шитханай,

ХЭЛСЭЭНҮҮД ХЭР БЭЭЛҮҮЛЭГДЭНЭБ?

республиканска совет Буряад Республикын социальна хамгаалгын министерствэтэй, гүрэнэй "Бурятия" гэжэ страховой компанитай, Статистикын талаар гүрэнэй управлениетэй "Агропромбанкын" региональна таһагтай, Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэтэй, акционернэ "Бурятснабсбыт" бүлэгтэй үнгэрхэн жэлдэ халбарин хэлсээнүүдые баталхан байгаа. Мүн тиихэдэ эмхи зургаануудтай (30) хамтын хэлсээн табигдахан юм. Энэсье жэлдэ хэлсээнүүдые баталха ажал ябуулагдана.

Манай профсоюзай рескомой бүридэлдэ ородог 385 эхин эмхинүүдтэ мүнөө 15226 гэшүүн тоологдоно. Тээд тэдэнэймнай оройдоол 9 мянга гаранинь хамтын договорнуудые, хэлсээнүүдые хэрэглэжэ шадаха байна. Юуб гэхэдэ, манай рескомой бүридэлдэ ородог бүхы эмхи зургаануудай 53 процентнь лэ хамтын хэлсээнүүдые баталаа ха юм.

Гүрэнэй эмхи зургаануудай ба ниитын хангалгын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай районно хороонууд нютагай өөһэдн хэлсээнүүдэй захиргаануудтай нимэ хэлсээнүүдые баталдаг байна. Энэ талаар Прибайкалнин, Тарбагатайн, Хурамхаанай, Ивалгын, Ивалгын районно хороонууд эдэбхи түлэгдэнгээр хүдэлнэ. Харин Зэдын, Баргажанай, Буянтын аймагуудта хамтын хэлсээнүүдые баталха ажал үшөөл хулаар ябуулагдана.

Гэхтэй хамта халбарин хэлсээнүүдэй дүүргэти хинаха талаар манай профсоюзай рескомой дэргэдэ тусхай комиссинууд байгуулагдахан байха юм. Тэдэнэй бүридэлдэ рескомой гэшүүд, эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд, мэргэжэлтэд ороно. Жэлэй хугасаада тэдэнэр, түсбэйнгөө ёһоор, шалгалтын ба хиналтын хүдэлмэри ябуулжа байдаг юм.

Гүрэнэй зарим эмхи зургаануудтай нёдондо жэлдэ баталагдахан халбарин хэлсээнүүдэй амараар дүүргэгдэнэ тухай тобшохоноор гэхэдэ нимэ байна.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ДОТООДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТЕРСТВО

халбарин хэлсээнэй гол хубинь хадаа министерствын бүридэлдэ ородог эмхинүүдые болзор соонь салин хүлһөөр хангаха гэхэн байгаа. Тээд мүнгэ танганай дугалдаһанһаа боложо хэлсээнэй энэ хубинь тон муугаар бөөлүүлэгдэнэ. Түлэгдөөгүй салингай хэмжээн 13 гаран миллиард түхэрлэгтэ хүрэнхэй. Жэжээнь, МВД-гэй ОКС-ын барилгашад март нараһаа мүнгэ абанагүй. Хүдэлмэрилэгшэдэй эрхые дайраһан гэхэ гү, али тэдээндэ хабатай зарим асуудалнууд заримдаа профсоюзуудай эмхинүүдтэй зүбшэн хэлсэгдэнгүй эндэ шийдхэгдэнэ. Министерствын асуудалта хүдэлдэг эхэнэрнүүдэй 7 хоногой ажалай саг коллективнэ договорой ёһоор 36 час гэжэ тодорхойлогдонхой. Тиихэдэ жэлэй үедэ үбшэнгүй ажалдаа ябаһан хүнүүдтэ 3-һаа 5 үдэр хүртэр амаралтын нэмэлтэ үдэрнүүд үгтэдэг байна. Эдихэ хоолой үнэтэй болоһонһоо тэмэжалан, нэмэлтэ мүнгэн, мүн бээ махабадта муу нүлөөтэй ажалда хүдэлдэг хүнүүдтэ тусхай үбшэе хоол болон ажалай хубсаһан эндэ үгтэдэг. Нёдондо жэл заһабарилгын ажал ябуулагдажа, абанай таһалганууд харуул, сэбэр, дулаахан олоо. Тиибэшье ажал хамгаалха талаар дутуу асуудалнууд эндэ олон. Профсоюзай эмхин дэргэдэ тусхай албан үшөө байгуулагдаагүй, компьютер

Бабушкин хотын Наһатайшуулай интернадуудай, социальна хамгаалгын Түнхэнэй, Хэжэньгын, Захааминай, Хориин аймагуудай таһагуудай хүтэлбэрилэгшэд коллективнэ хэлсээнүүдые баталхаяа яарадаггүй заншалтай. 3 мянга гаран хүдэлмэрилэгшэдтэй тус министерство, мүнгэнэй дугалдаһанһаа боложо, зарим хүнүүдэ ажалһаань болюулахдаа ондоо ажал дурдахаһаа оролдог. Мүн 5 үдэрһөө 10 үдэр хүртэр амаралтын нэмэлтэ үдэрнүүдые үгэдэг байха юм. Мухар-Шэбэрэй, ба Бабушкин хотын Наһатайшуулай интернадуудай байшангууд хандаржа, ашаглаханьһые аюултай болонхой.

ГҮРЭНЭЙ "БУРЯТИЯ"

СТРАХОВАНИИН ФИРМЭ

Республикын аймагуудта 26 филиалтай тус фирмэдэ 549 мэргэжэлтэ хүдэлдэг юм. Нёдондо жэлэй июль нарада баталагдахан хэлсээнэй ёһоор, салин хүлһэн эндэ, мүнөө сагай хэмжээгээр, саг соогоо үгтэнэ. Страхованиян эмхинүүд өөһэднгоо шадал зэргээр салин хүлһээ абаха эрхэтэй хадаа энээн тухайгаа хамтын хэлсээнүүдтэ тодоор бэшлэн байха юм. Эдихэ хоолой ба транспортна гаргашануудай үнэтэй болоһонһоо уламжалан, тус фирмын хүдэлмэрилэгшэдтэ мүнгэн нэмэгдэжэ түлэгдэдэг. Тиихэдэ өөһэднгоо хүдэлмэрилэгшэдтэ хүнгэлэлтэй урьһаламжаар мүнгэ үгэдэг хайн заншалтай.

СТАТИСТИКЫН ТАЛААР ГҮРЭНЭЙ ХОРООНТОЙ 1994 оной март нарада баталагдахан хэлсээгээр мүнөө болотор хүдэлжэ байнабди. Мүнөө эндэ профсоюзуудай 375 гэшүүн хүдэлнэ. Тэдэнэй 316-ниинь федеральна бюджетдэ, бэшэ 59-ниинь хангалгын элдэб ажал хэжэ олоһон мүнгэнһөө салингаа таһалгаряагүйгөөр абадаг байха юм. Нёдондо жэл тус хорооной хүдэлмэрилэгшэдэй салин 2 дахин нэмээ нэн. Тиигэжэ, дунда зэргээр эндэ 866 мянган түхэрлэг хүн бүхэн абана. Бөөдэ муу газарта хүнүүдтэ гол салингийн 50 процент хүртэр мүнгэн нэмэгдэжэ түлэгдэдэг. Үйлэдбэрийн хэмжээнэй бага болоһон дээрһэнэ нёдондо жэлдэ далаад хүн ажалһаа болюулагдаа. Хуули хазагайруулан ушар үгы. Хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө талые хаража, тус эмхин хүтэлбэрилэгшэд, элдэб янзын туһаламжа, хүнгэлэлтэ үзүүдэг заншалтай юм. Жэжээлбэл, ажалай түрүүшүүдэ, олон үхибүүтэй хүнүүдтэ нарадаа нэгэ амаралтын үдэр үгтэдэг, амаралтын үедэ бүхы зондо 12 үдэр нэмэгдэдэг, наһанайнгаа амаралтада гараһан хүнүүдтэ горитойхон туһаламжа үзүүлэгдэдэг болон эдихэ хоолоор, түлээ залһаар хангаһаа туһалхаһаа эхилээд нилээд олон хэмжээнүүд эндэ абадаг байна. Үнгэрхэн жэлдэ 6 хүндэ шэнэ гэрнүүдэй түлхюурнүүд барюулагдаа.

Хүдэлмэришэн бүхэн хуулин ёһоор ажалай ба социально-экономическа талаар эрхэтэй. Тэрэниинь хамгаалха уялгатай профессиональна союзуудай үүргэнь тон ехэ. Тээд хүүлэй жэлнүүдтэ профсоюзуудта ямараар хандадаг болоһыень баран харанат. Тиибэшье, гүрэн дотороо эгээл олон гэшүүдтэй, тон ехэ харюусалгатай ажал ябуулжа байдаг хүдэлмэрилэгшэдэй хайн дуранай ниитын энэ нэгдэлэй үүргэнь хэзээдэшье үндэрөөр сэгнэгдэжэ байха.

Д. БАШКЕЕВА, гүрэнэй эмхи зургаануудай ба ниитын хангалгын эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзуудай республиканска хорооной түрүүлэгшэ.

Нютагай өөһэдн хүтэлбэрийн

зургаануудта

ХАМАГ НАНАЛАА — ХҮН ЗОНДОО

Манай Барханай сомоной харьяата газар дээрэ колхозой түб Бархан, тэрээнһээ арбаад километр зүүлжээ зайда Хонхино, баруулжаа зориходо Элһэн хуурин оршодог.

Бархан нютагай захиргаан аймаг дотороо томохон захиргаан болоно.

Харьяата газарайнь тосхонуудта хоёр дунда хургуули, хүүгэдэй гурбан саад, участково больница, Элһэн болон Хонхинодо фельдшерскэ пунктнууд, үшөө тиихэдэ гал түймэр сарадаг депо бии юм.

Колхозой түб хууринда соёлой ехэ байшан холоһоо ербыжэ харагдадаг. Тэрэнэй дэргэдэ гансашье айл аймаг соогоо суурхалан, алдаршаһан бэшэ, зүгөөр Буряад орон дотороо мэдээжэ болоһон арадай театр урагшатайгаар хүдэлмэриез ябуулжа байдаг. Эдэ үдэрнүүдтэ 60 жэлэйнгээ оёе тэмдэглээ. Театрай түрүүшын замай эхиндэ залуу багша, нютагай эдэбхитэн Радна Ешенович Ешенов байһан түүхтэй.

Дайнай урда тээ аяар 60 жэлэй саада тээ эмхидхэгдэн драматическа кружогой эдэбхитэд өөрын үе сагыё харуулан элдэб зүжгүүдые харуулдаг байгаа. Гол рольнуудта Радна Ешенович өөрөөл наадаха, мүн нютагайнгаа бэлигтэй залуушуулые хабаадуулдаг бэлэй.

Мүнөө манай арадай театрай коллектив режиссёр Баатар Чойнжуровой хүтэлбэри доро түрэл театрайнгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярые тэмдэглээ.

Манай сомоной гол томо эмхи зургаан хадаа Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз болоно. Нүүлэй жэлнүүд дэлүүрэй экономикодо гаралгын үе сагта энэ ажахын үйлэдбэрилэн гаргаһан продукция урдынхида орходоо холо бага болоо. Адууһа малайнь тоо толгойһые доошолоо. Түл абалганһые бага болоо.

Гэхтэй хамта Элһэнэй, Сагаан-Нуурай тракторно-таряанажыхын баригадылхид онһон техникынгээ хэды хуушарашье наань, газараа агротехникэсэ эрилтэнүүдтэ харюусамаар эдүүрилэн, гектар бүриһөө баян ургаса хуряжа абана. Бидэ таряшадангаа урматтай ажалай дүнгүүдые хараад байхадаа, омогорхогоһые, баясадагыһые гэжээбди.

Колхозой түб хууринда оршодог Барханай дунда хургуулимнай хүүгэдэйнгээ саадтай нягта холбоотойгоор ажалаа ябуулдаг.

Гэхтэй хамта нүүлэй үедэ саадта ябадаг багашуудай тоо тон үсөөрөө. Юуб гэхэдэ, түрэлхидэй саадта түлэдэг түлөөһөн аргагүй ехээр дээшлээ. Колхоздо хүдэлдэг хүнүүд саг дарьдаа салингаа абанагүй ха юм.

Нёдондо, урзанда жэлнүүдтэ саадтай ахмад бүлэгүүдтэ англи хэлэ хүүгэд шуудалдаг байһан юм. Мүнөө тиимэ юумэн болёо. Багшадань түлэхэ мүнгэн баһал олдоногүй.

Сомоной захиргаан хадаа хүн зонингоо ажабайдалые, ажаһуудалые найжаруулха талаар асуудалнуудта тусгаар анхаралаа хандуулдаг. Тэрэниинь баримталһан жэжээнүүдһые олдохо юм бээ. Тэдэнэйнь тоодо захиргаанай заседанинууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэн асуудалнууд ороно.

Жэжээнь, энэ жэлэй үнгэрхэн дүрбэн нарын хугасаа соо "1995 оной финансово-ажыхын ажайбуулгын дүнгүүд болон 1996 оной түсэб тухай", "Сомоной хүн зоной ажалгүйдэлгын байдал тухай", "Баргажан гол дээрүүр хүүргэ барилга тухай", "Энэ жэлэй хабарай тарилгада бэлэдхэл тухай", "Сомон дотороо газарай реформо бөөлүүлгэ тухай", "Тамарай болон үбэлэй ханада бэлэдхэл тухай", "Байгааһи хамгаалха талаар габиһагай нара үнгэргэхэ тухай" асуудалнууд хаража үзэгдэн байха юм.

Тиихэдэ сомоной харьяата хууринуудта зургаа дахин хамтын суглаанууд үнгэргэгдөө. Тэдэн дээрээ шухала удхатай асуудалнууд зүбшлэгдөө нэн. Тусгаар хэмжээнүүд баталан абтаад, бөөлүүлэгдэнэ.

Нара бүхэндэ сомоной өөрын хүтэлбэрийн захиргаанай дэргэдэ олон зоной хабаадалгатай заседанинууд үнгэргэгдэдэг. Тэндэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд тоосодог. Эмхидхэн ябуулжа байһан хүдэлмэри тухайгаа тэдэнэр мэдээсэдэг. Урда тэнь баталагдаһан хэмжээ ябуулгануудай али зэргээр бөөлүүлэгдэжэ байһан тушаа хөөрөлдөөн болодог. Дайралдаһан дутуу дундануудые яаж усадхаха тухай баһал ханамжануудаараа хубаалдадаг гэжээбди.

Манай нютагай байгуулагдаһан ниитын эмхинүүд болохо нүхэр ёһоной сүүдэ, эхэнэрнүүдэй совет, хайн дуратанай арадай дружина, захиргаанай комисси гэхэ мэтын эмхинүүд муу бэшээр хүдэлнэ.

Элһэн, Хонхино хууринуудтамнай старостанууд хунгаданхай. Элһэнэй староста С.Э. Раднаев, Хонхинын С.С.-Д. Ламажапов гэгшэд нютагайнгаа хүн зоной дунда эмхидхэхы хүдэлмэри оролдосотойгоор ябуулдаг гэжэ хэлэлтэй.

Бидэ түрэл колхозтойгоо хэлсээ баталанхайбди. Тэрэнээ баримталан, хамаг хүдэлмэриэ ябуулнабди.

Манай Барханай сомоной захиргаан болбол хамаг хүдэлмэриэ эмхидхэн ябуулахдаа, "Буряад Республика доторхи нютагай өөрыгөө хүтэлбэрилгын юрэнхы ёһонууд тухай" хуули баримталдаг, хүтэлбэри болгодог байнабди.

Май нарын хуушаар аймагай өөрын хүтэлбэрийн зургаанай ээлжээтэ заседани дээрэ манай сомоной захиргаанай ябуулдаг хүдэлмэри тухай асуудал хаража үзэгдөө нэн. Юрэнхыдөө муу бэшэ сэгнэлтэ үгтөө, ажалдамнай дайралдаһан дутуу дундануудые яаж усадхаха тухай заабаринуудһые үгтөө.

Аймагай өөһэдн хүтэлбэрийн баталһан шийдхэбэри соонь Элһэн тосхоной хүн зоной байра байдалые найжаруулха талаар шэнжэлхы удхатай хүдэлмэри ябуулха гэжэ бэшэгдээ. Энэнь тон зүб. Нүүлэй үедэ энэ хууринай залуушуулажалгүй боложо, олоороо ондоо тээшэ зөөжэ ошоно. Тээд яахаша! Сагнай нимэл хүшэр ха юм. Зүгөөр тус асуудал зүбөөр шийдхэхэ бээбди гээд хэлэхэ байнаб.

С. БУДАЕВ,

Хурамхаанай аймагай Барханай сомоной зайһан.

TOXIN

СЭЛГЭЭН ХАЙХАН
Санага нутагнай
ажалша бэрхэ
хүбүүд, басагадаараа
суурхадаг. Үнгэрхөн үе сагай
эрид олон хубиалтануудай
хүлгөөн соогуур али олон
бэрхэшээлнүүдые дабажа
гарахан, үмсэдэшыь, артель-
коммунадашыь, колхоз-
совхоздошыь—ямаршы
ажахынүүд байг, иимэ тиимэ

МИНИИ ТААБАЙ

гэлтэгүйл аха зомнай шадал
зэргээрээ хүдэлжэ гараа.
Минишье таабай ажалла
бүхэриг зоной түрүү зэргэдэ
ябалсажа гараһан юм.

Мүнөө сагай үедэ шуран
шударгы, ажалша бэрхэ
зоной ябаһан ябадал,
ажабайдал манай үетэндэ
жэшээ боложо үгэхэ гэжэ
һаналһандаа, Чимит
таабайнгаа ажабайдалыг
тошмо тэдыгээр хөөрэн
дурсаха гэнэб.

Бага ябахадамни, Чимит
таабаймни (нютагай зон
Шэмэд гэдэг) уг гарбалаа
удхалан хөөрэдэг хэн
Бошогто хаанай
буналгаанһаа, Сайн хаанай
һамаргаанһаа бурижа наашаа
гараһан буряад хонгоодор
угсаатанай һабар хонгоодор
утай Гүр үбгэн гэжэ байгаа
юм. Тэрэ хүн Түцхэн
нютагһаа ород гүрэнэй хилэ
харахэя манай Санага нутаг
ерэһэн юм хаа. Тиигэжэ
Санагын уужам талада
һуурижаа. Октябриин
хубисхалай урдахана манай
үбгэ эсэгэ Шагдар Балуев
нютагайнгаа староста
байһан.

1919 оной хонин жэлдэ Шагдарайхи хүбүүтэй боложо, Чимит гэж нэрлээ хэн. Чимидэй шүүд таа хурөөд байтарынь, эсэгэнь наһанһаа нүгшэжэ, эхэнь гар дээрээ дүрбэн бишыхан хүүгэдтэй үлөө. Тэрэ үедэ ехэ хүлгөөн боложо, шэнэ тасарһаа айһан хүнүүд иишэ тиишээ нүүжэ, гүрэнэйшье хилэ шэнээр табигдажа

шангадхагдаа. Үе наһаараа
Санага, Хуурлиг, Зэдэ,
Хээхэд, Уялган, Сагаан-Үүр
нютагуудаар зунажа,
үбэлжэжэ ябаһан зоной
алишые нютагтань
һуурижахаяа ойлгожо
ядашоод, толгой түрүүгээ
эрэшөөд байтар, хилэ
шангадхагдажа, зон

наһанайнгаа нүхэр
Сан ж а й - Х а н д а
Данзановнатаяа гэр
бүлэ болоо һэн.
Эбтэй зөтэй энэ бүлэ
4 хүбүү, 6 басага хүл
дээрэнш гаргаа.
Зургаан хүүгэднш
дээдэ һургуули
дүүргэжэ, дүрбэн-

хубаагдажа, хоёр гүрэнэй
мэдэлдэ орошоһон юм.
Санага—ородой мэдэлдэ,
Сагаан-Үүр—Монголой
мэдэлдэ орожо, түрэл түтим,
аха дүү зон хоорондоо
харилсаха эрхзгүй боложо,
олон арбаад жэлнүүд соо
уулзаха, ушарха аргагүй
байгаа. Чимидшые Санжай
дүүтсээ Санагадаа үлэжэ,
бэпэ аха дүүнэрынь Сагаан-
Үүртэ Монголой мэдэлдэ
үлэжэрхэн юм.

Долоон наһатайһаа хажуур барижа, ажалай үргэн харгыда Чимит гараһан байна. Иигэжэ Чимит Шагдурович хара ажалай хатуу амтыс гүлмэр наһандаа бэе дээрээ үзэжэ, хүдэржэн боргожоо бэлэй. Эрдэмэй далай Тудхалтын эхин хургуулиһаа эхилжэ, Санагын долоон жэлэй хургуулида дамжан, Сахирай юһэн жэлэй хургуули амжалтатайгаар дүүргэжэ, тэрэ үедөө ехэл эрдэмтэй хүн нутагаа бусаа һэн.

Колхоздоо завхозоор
хүдэлжэ байтарынь, Эсэгэ
оронго хамгаалгын Агуухэ
дайн эхилжэ, сэрэгэй албанда
тагагдаа. Сэрэгэй бэлдхэл
гараад, Сталинградай
байлдаанай эгээл бурьялжа
байха үедэ хабаадалсаа. 1943
ондо хүндөөр шархатаад,
удаан саг соо элдэб
госпитальнуудта ябжа
аргалуулаад, гэртээ бусаһан
байна. Дайнай дүүрэнэн
жэлэй намар Чимит
Шагдурович гоё байхан
хүрим түрэ наярүүлжа,

инь тусхай дунда
хургуулида хуража
бултадаа найн
мэргэжэлтэй
болоод, ажабай-
далай үргэн харгйда
гаража, эбии,
баабайнгаа элбэг
буялгаар рнхэ
мэндэ, дүүрэн
жаргалаа одложэ
хууна.

Чимит Шагдурович 37
жэлэй туршада таалалгаряагүй
Сагаа нутагтаа хүдэлжэ
гараа. Ямаршые тушаалда
(бухгалтер, бригадир,
түрүүлэгшэ, түрүүлэгшин
орлогшо, парткомой
секретарь, луговод)
хүдэлхэдөө, бүхы шадаала
гаргажа, үнэн зүрхэниһөө
ажалладаг хэн.

Хамтын ажаалда
шалгарханайнгаа түдөө олон
м е д а л ь н у у д а а р,
грамотануудаар, үнэтэ
бэлэгүүдээр шагнагдабан юм.
1955 ондо Москвада
үнгэргэгдэхэн ВДНХ-да
хабаадаа хэн.

Залуу, хүгшэн гэжэ хүнүүдые нагаруулангүй, үлбэр, тулюур гэжэ бахангүй, хүн бүхэндэ зохидоор хандадаг, үгтэһэн даабариие жэншэдгүй дүүргэдэг, хүндэмүүнэ зангаараа "Имит Шагдурович — зондоо хүндтэй болоһон хүн. "Даруу номгон зантай, сагаан сэдхэлтэй, ажална гээшнэ аргагүй хүн бэлэй", — гэжэ нютагаймнай наһатайшуул мүнөө хэлэжэ бууддаг. Пенсидэ гаража, нэгэ жэл

амараад лэ, дайнда абahan шархануудhaа хүндэржэ. 1980 ондо Чимит Шагдурович нютатгаа наha бapaa. Тийгэньшье наhan соогоо үнэн сэхээр хүдэлжэ яbahan нютaгайнтаа хүбүүе зон мартадаггүй. Хүбүүд, басагадынньшье нэрыень нэрлүүлжэ, ажал хүдэлмэридоо яhала байн ябанал даа.

Санагын музейд ороходоо, тоооор зурагдахан Чимит Шагдуровичтай хүрэг зурагны харэхат. Бишье таабайнгаа дүүры хаража байхадаа: "Тан юмши иймэл хайн хүн гүүлэжэ, тантайл ади хүүдэлжэ, зондоо хүндэтэй" ябахые оролдохой", — гэжэ ханажа, таабайгаараа омогорхожо ябадагби.

Ада БАЛУЕВА,
Санатын дунда хургуулийн
11-дэхи "А" классыг
дүүргэгш.
ЗУРАГДЭЭРЭ: гайнай ба
ажалай ветеран Ч. Ш.
Балуев.

(Гэр бүл нь архивнаа).

Санжай-Хан

ДАРМАЕР

УЯНГЫН ДЭБТЭРХЭ

ЗАХАМИН

Захаамнигнни, Захаамниг
Захагуй үргэн тайгатай,
Мүнгэн сөнхир дэнзэгтэй,
Молор эрдэни Захаамниг
Замби түбшин энгэр дээр
Залгаа субад хүбөөтэй,
Баян дэлгэр Буяадтаа
Баруун, урданг тоонтой,
Буха ноён баабайтай,
Будан хатан эжытэй,
Булган хийсхүүр малгайтай,
Буурал үбгэн Захаамниг,
Үндэр сэгээн мундарагтай,
Үлзы Түнхэн ханитай,
Номхон шаргал Эдэгтэй,
Номин долгёор холбоотой,
Тэрэнгийн хангалаар

Тунгалаг сэлбэр агаартай
Ангууша, малша арадай
Аялга дуунууд эздэлнэ,
Урдын домог алдартай
Уран Дүшыншини хормойгоо
Угалза утахан бүхэдэл
Урдан миралзаа Эздэлнэ,
Манзан Гүрмэ төөдэйн
Матаар аяга гоёохон
Мүнгэшэ, алташа

Мүнхын соло олонхой,
Абай Гэсэр баатарай
Аба хайдаг гэгдээн
Аглаг тэнюун нютатнай
Алишье сагта алдартай.

ХУУШАН

БУУСА

Хужарта талын дундах
Хуушан бууса тобойдо
Хоёр сэргын хоорондо
Хуа тоонон лэ үрхирдэг
Урдын сагта эндэхэнэ
Үигэр баян бууса хэн.
Амидаралай агуу гулам
Арюун элпээс сасааг
Нээрээшье, нэгэтэ үдэш
Нэлэнхы талын суураа
Хотой айлай шуугае
нонон шэхэндэм асараа
...Үдэшын үхэрэй

Үүгэнэд
Үхид, бэрээдэй энээд
Үдгүтэй нялхын бархир
Үбгэ эсэгийн гэмэрээн...
Хүлэг, мориной үүрхээ
Хазаарай сахаригай
хант
Хээрын сууряанда
дуулдахад
Хэтын түүхы урбуула

Гэрэйнъ эзэн хэн бэлэ
Гэртөнъ хэды хүн бэлэ
Ямар угай нэн бэ тэдэ
Яагаад гуламтанъ залуу

Үгыл даа харюу, үгыл
Үргәһәгүй һалхин лә
хуй
Хуушан харгын бәлш

Хуурай хилганал най
Анхан сагай оршолом
hanu
Ами наһанай хэбэрэг
гэрш

Сэнхир дэльбэтэй урт
Сэргын дэргэдэ хаалбар

ДУНАЙМ

ЭХИИ

БУРЬЯЛАД...

Түрэл хайхан Улаан-Үдэ хотынхон 330 жэлэй ойи баярта зориулагданан концерт-наадамнуудта "Тоонто" гэсэн фольклорно ансамбль (хүтэлбэрлэгшэнь Цыпилаа Ватурова) ехэ эдэбхитэйгээр хабаадаа, уянгата дуунуудаа, хатар наадамнуудаа харуулаа.

Нэн түрүүн Удын хүүргэ дээгүүр
татагдахан трамвайн харгы нээлгын
баяр ёһоломдо хабаадажа, түрүүшын
трамвай соо хотын хүндтэр зонтой,
барилгагчидтай хамга ябалсажа, дуу,
хатараа дэлгээ.

Нүүдэнд нь Революцины, Номой байшангай дэргэдэхи тайманууд дээрх уран бэлгээг гэршлээ. "Наранай гарах зүгтөө." гэхэн амаршалгын дуун, "Будамшуу", бусад дуунууд олондо хайшаагдаа. Үдэшнийнь Сөвөдүүдэй таймай дээрх болохон концертед тоонтыныхид хабаадажа, олоной анхаралда дуун бэлэгүүдээ бариб.

Б. ДОРЖИЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: "Тоонто"
ансамблинхиг дуулана.

М. ШАНТАКОВОЙ фото.

Эрдэм хуралсалай шэнэ шатада

АХА ЗАХАТАНАА ХҮНДЭЛЖЭ...

НАЯХАН Буряад Республикын Эрдэм хуралсалай министерствын гүсэбөөр хараалагдаһанай ёһоор, "Мүнөөнэй эрхэ байдалда залуушуулые ажалда дадал шадабаритайгаар хурган бэлдэхэ" гэхэн уласхоорондын эрдэмэй-ажал ябуулгын конференци Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэжэ, холоһоо ерэнэн айлшадые "Тоонто" гэхэн фольклорно ансамбль хүгжэм дуугаараа, хатар наадараа Сэлэнгын эрьсэдхи Гэсэрэй буусдаа угтаһан байна.

Арбан табан бурханай маанин үгэнүүдээр угтажа, урдахи харгыгаа сээрлэн, суг уншалсахыень тоонтынхид айлшадые уриба. Украинаһаа, Москваһаа, Ташкентһээ, Улаан-Баатарһаа ерэнэн айлшадый анхарада үзэсхэлэнтэ найхан байгааһын оршондо концерт-наадан табигдаа.

Айраг тарагаар - сагаан эдээгээр, амаршалгын дуугаар угтуулан айлшадые Улаан-Үдэ хотын ГУНО-гой хүдэлмэрлэгшэд (даагшань Д.Ц. Дугарова) хүндэтэй дээрэ хүлээн абажа, эдээнэй дээжэһээ хүртүүлээ.

Түрэл арадынгаа урданай ёһо заншал, хатар наада харуулан тоонтынхидой программада буряад арадай дуунууд, ёохорнууд оруулагдаһан байна. Амаршалгын дуугаар концерт-наадаа эхилэн буряад арадай ансамблин дээжэ наадан РАО-гой академик, педагогикын эрдэмэй доктор, профессор, РАО-гой нийтын дунда хуралсалай институтдай таһагыг даагша Пётр Родионович Атутовта зориулагдажа, сагаан эдээн хадагтайгаар барюулагдаа.

Хитадай Шэнэхээнэй буряадуудай дууладаг "Амаршалгын дууе", "Ангир, ангир..." гэхэн урданай дууе ансамбль айлшадтаа бэлэглэбэ. Энэ ехэ удха шанартай конференцидэ хабаадажа байһан эрдэмтэдые, багшанарые ёохор наадандаа ансамблинхид урижа, баяр зутаатай наадараа хүжэбэ. Илангаяа П.Р. Атуговта зориулагдаһан "Будамшуу" гэхэн дуун олондо найшаагдаа.

Гэсэрэй буусдаа буряад арадай ёһо заншалаар угтуулан Москвагай эрдэмтэд, академичүүд В.А. Поляков, С.И. Батышев, профессор В.Д. Путилин болон бусад баярлаа, хүхилдоо, ёохор наадалсаа.

Сэлэнгын эрьсэдэ, үзэсхэлэн найхан байгааһын газарта угтамжын ёһолод ехэ зохидоор

үнгэрөө гэжэ ГУНО-с даагша Д.Ц. Дугарова мэдүүлбэ.

Углоодэрын Улаан-Үдэдэ, Правительствоын конференц-зал соо Буряад ороноо суурхуулан элитэ эрдэмтэ, академик, Буряадай арадай багша болоһоной хүндэлэлдэ тоонтынхид "Төөлэйн дууе" амаршалгатайгаар зориулаа. Эхэ оронойнгоо ерээдүйн үетэндэ хургаал заабарияа, эрдэм мэдэсээ зориулжа байдаг эрдэмтэниие бүхы зон амаршалаа, баярые хүртөө.

Б. ДОРЖИЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: эрдэмтэдэй урда "Тоонтын" хүгжэмшэн наадана; П.Р. Атуговта сагаан эдээн барюулагдажа байна.

Р.Н. БАЗАРОВАЙ фото.

ЭЛИТЭ ЕХЭ
ЭРДЭМТЭ

"МҮНӨӨНЭЙ эрхэ байдалда залуушуулые ажалда дадал шадабаритайгаар хурган бэлдэхэ" гэхэн уласхоорондын эрдэмэй-ажал ябуулгын конференци үедэ буряад угсаатанай дундаһаа гараһан РАО-гой түрүүшын академик, педагогикын эрдэмэй доктор, профессор Пётр Родионович Атуговай 75 жэлэй ойдо зориулагдаһан баяр ёһолол үнгэрөө.

-75 жэлэй саана, июлин 12-то Эрхүүгэй областин Боохоной аймагай Хохорск нютагта дунда шадалтай таряшанай гэр бүлэдэ баатар хүбүүн түрэнэн юм. Ород яһатанай Петров үдэрэй найндэртэ түрэнэн хадань, хүбүүгээ Пётр гэжэ нэрлэнэн байгаа, - гээд Буряадай эрдэм хуралсалай министр С.Д. Намсараев мэдээжэ эрдэмтын намтар олоной анхарадаа хөөрөбэ.

Хорин дунда хургуули дүүргээд, булад шудхамануудые шэнжэлдэг институтта ороһон байна. Тэрэнээ дүүргээдүй байхадань, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилжэ, Пётр Атугов дайнда ошохо хүсэлөө мэдүүлэн юм. 1941 ондо Москва шадарай байлдаанда хабаадаһан намтартай. Дайнай нүүлээр Буряадай багшанарай институт дүүргэжэ. Хэжэнгын дунда хургуулида хүдэлэн юм.

Үнэхөөрөөл, Хоридо, Хэжэнгэдэ байхадаа ухаан сэдхэлээ баяжуулан гээшэб. Мүнөөшье болотороо тэрэхэн жаахан гэр, хургуулин байшан ханагдааг, - гэжэ хүндэтэ эрдэмтэ Хори, Хэжэнгэһээ ерэнэн хурагшадаа угтан абахадаа хэлээ лэн. Мүнөө үедэ бууралтан хурагшадын тэрэ үеынгоо ажабайдал дурсан, баяр баясхаланай халуун үгэнүүдые хэлээ.

1950 ондо Улаан-Үдэ хотын багшанарай мэргэжэл дээшлүүлгын институтта хүдэлжэ эхилээ. 1956 ондо Москвагай аспирантурада ороһон байна. Тэрэ гэхээр олон жэл үнгэржэ, 1982 ондо Россиян Эрдэм хуралсалай академийн академичэй үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэнэн гээшэ. 1995 онһоо Уласхоорондын техникеск эрдэм хуралсалай академийн гэшүүн юм. Энэ ута хугасаа соо Пётр Родионович 300 гаран эрдэмэй хүдэлмэри бэшэнэн, шэнжэлэлгын ажалдай дүнгүүдые согсолһон олон номой автор,

олон номын хари хэлэн дээр оршуулагдажа, хаа хаагуур мэдээжэ болонхой.

Политехническэ эрдэм хуралсалай талаар олон боломжонуудые шэнжэлһэнэ. Тэдэнэй нэгэн боломж залуушуулые ажалда дадал шадабаритайгаар хурган бэлдэхэ гэхэн үүсхэл мүн. "Маанадай хургаһаа залуушуул уласхоорондын ажалдай-худадаа наймаһаа газарта сэнтэй, хэрэгтэ мэргэжэлтэд гэжэ тоологдот ёһотой," - гээд академик П.Атугов онсолон тэмдэглэжэ байна.

Урагшаа ханаатай Пётр Родионович удаан саг хурагшадтаа анхаралаа татажа, хэрэгтэй сагтань дэмжлэг тухалжа, хургуулиень эсэгэ хүртэлсэдэг байна. Бүгд ёһололой үедэ Буряад Республикын түрүү эрдэмт аспирантцууд, докторнууд ерэжэ, хүндэтэ Пётр Родионовиче ойн баярыг амаршалжа, үнэтэ бэлэглэлүүдые барюулаа, хайр үрэлнүүдые хэлээ. Президент Зарлигаар Буряад Республикын Правительствоын Түрүүлэгшэ орогно В.К. Агадов Пётр Родионовичто "Буряад Республикын арадай багш" гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгожэ.

Буряадай гүрэнэй университетэй ректор С.И. Калмыков, Буряад Республикын Залуушуулай хэрэгүүдэй татвар физкультура ба спорт комитетэй түрүүлэгшэ С.И. Мантуров, Улаан-Үдэ хотын эрдэм хуралсалай управлениин начальник Д.Ц. Дугарова, Буряадуудай үндэлэн соёл эблэлэй вице-президент Б.Баяртүев болон бусад тоот түлөөлэгшэд, "Тоонто" гэхэн фольклорно ансамблинхид баяр ёһололдо хабаадаһан байһан баяр ёһололой түгэсхэлээ Пётр Родионович наһанайнгаа хурга халуунаар угтаһанайн туга гүн сэдхэлэй үгэ хэлэжэ сугларагшадта амар мандаа хүсөө.

- Ажабайдалдаа гашууд гомдол мэдэрэнгүй, ажалда амжалта туйлажа, ута наһалжа, зол жаргалтай хууһыетнай хүсэнбди, - гэжэ Буряадай эрдэм хуралсалай министр С.Д. Намсараев жэнхэни буряадаар хэлэлжэ амаршалгаар баяр ёһолол түгэсхэн байгаа.

Е.ЦЫБЕНОВА

ХОНГООДОРНУУД ТУХАЙ ШЭНЭ НОМ

Уг гарбалайнгаа ёһо заншалаар, түүхэ домогоор буряад угсаатан, ходоодоо һонирхотой байһан гээшэ. Нүүлэй үедэ нэгэ уг изагууртанай, нютаг зоной уулзалганууд үнгэргэгдэнэ, номууд хэблэгдэнэ.

"Алайрай хонгоодорнууд" гэжэ ном республиканска типографида барлагдажа, эдэ үдэрнүүдтэ худалдаа наймаанда оробо. Тус номой

автор Антон Семёнович Алексеев хонгоодорнуудай түүхээр һонирхотой, үндэр наһатайшуулай аман зохиёлой абдарһаа бэшэһэн, һонирхолтой материалнуудые суглуулан байна. Ном хэблэжэ гаргахын тула Алайрай аймагай захиргаан 10 гаран миллион түхэриг мүнгэһомолоо. Автор оорынгоо зүгһөө 2,5 миллион түхэриг гаргашалаа. 500

тэхэгээр хэблэгдэнэн энэ ном тон һайн шапарай саарһан дээрэ, хатуу гадартайгаар барлагдаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадаһан, 40 гаран жэлэй туршада багшлан Антон Семёнович Алексеевэй ном олоной һонирхол татаха гэжэ ханагдана.

МАНАЙ КОРР.

ЭДИР ФИЗИГҮҮДЭЙ
МУРЫСӨӨН

"Туймаада - 96" гэхэн уласхоорондын гурбадахимпиадада (Яхад) Республикын Эрдэм хуралсалай министерство үнгэрлэ. Энэ олимпиадада манай Улаан-Үдын 49-дэхи хургуулин 10-дэхи классай хурагшад Тимур Лубсанов, Александр Елизов хабаада. Тэдэнэр физикээр олимпиадада яһала урагшатай байба гээшэ тэмдэглэлтэй. Республикын эдир физигүүдэй мурьсоондэ эдэ хурагшад хууринуудые эзэлжэ, олимпиадада хабаадаха эрхэдэ хүртэ. Спонсорнууд болоһон социальн-дэмжэлгын жаса, Улаан-Үдэ эрдэм хуралсалай управлени, "Парамитбанк", "Гормолзавод", мүн үгэжэ, ошохо арга олдоо. Манай команда ехэ эдэбхитэйгаар тогууритайгаар хабаадаһанайнгаа түлөө сертификадаар, мун медальяр шагнагдаа.

А. АМОГОЛОВ

ЭСЭГЫНГЭЭ ЗҮРГӨӨР

хүүдэй үедэ ажабайдал оройтожо, элдэб шалтагаанаар мон зон ажалгүй үлэнэ. Ганса нургуули дүүргээгүй хүнүүд бэшэ, зүтөөр дээдэ нургуулитай байн мэргэжэлтэд гэгтээ хууха баатай болоно. Залуу хүбүүд, басагад саашадаа нуралсалаа үргэлжлүүлхэ ханаатайныг наа, мүнөөр дуталдажа, хүсэлөө бөөлүүлхэ аргагүйдэнэ.

Үдөөдэ ажаһуудаг дуушуудда ажалтай болохо элшэ баришье хүндэ. Түхэрээн кэл соо энэ тэрэ саг зуурын ажал хэһээр ябатарын наһан ошожол байна. Тиигэбэшье ажал олохо, тэндэ хайнаар хүдэлхэ гэшэ хүн бүхэнэй уялга гэшэ.

Энээн тухай Владимир Камьянович Убушеев Баяр хүбүүндэ оло дахин хэлэдэг бээ.

Баяр 1982 ондо Горхоной нургуулида ороһон юм. Хүүдэнь түрэл нутагтань найман жэлэй нургуули нээгдэжэ, Баяр Хужартадаа нуралсалаа үргэлжлүүлээ бэлэй. 10-ахи класс дүүргээд, Түхэнэй 32-ахи СПТУ 1994 ондо эрхим найнаар дүүргэжэ, шофёр мэргэжэлтэй болоо хэн. Хоёр кэл соо сэрэгэй албанда ябаад, үдөөдэ нутагаа бусажа, жолооноор хүдэлжэ эхилхэн юм.

Баяр гэртээ зургаан үхибүүдэй багтай болоно. Эгээлхэ Георгий, хайн өөрын гэр бүлэтэй, Улаан-Үдэ хотодо ажаһуудаг юм. Валентина эгэшэнь гэр бүлөөрөө мүнөө сагта Хурамхаанда түбхнэнхэй. Убушеевэй гэр

бүлэе олошорһон ажалгүйдэлгэ дайрангүй гараагүй. Ринчина эгэшэнь Улаан-Үдэн хэлхээ холбооной техникум дүүргэһэншье наа, дуратай мэргэжэлээрээ хүдэлнэгүй. Герман хань нутагтаа эжы абадаа туһалжа байдаг. Базар ахайнь Шэтэдэ прапорцигуудай нургуули дүүргээд, мүнөө үедэ Улаан-Үдэдэ ажаллана. Баярай эсэгэ Владимир Жамьянович бүхы наһаараа жолооноор хүдэлөө, эжынь Долгор Доржиевна наалишанаар, хүүдэнь малшанаар ажаллаа. Мүнөө хоюулан наһайнгаа амаралтада гаранхай. Бага наһанһаа жолооноор эсэгээ дахажа ябаһан Баяр түмэр түдэгдэ дүршэлтэй, тэрээгээр һонирхдог хэн. Бүри жааханһаа хойшо, жолооноор болохоб гэшэ бэлэй. Мүнөө эсэгынгээ машинаар ябадаг.

Баярнай ехэ зүрхэтэй хүбүүн, хүндэ ажалһаа айхагүй. Сэрэгэй албанда байхадань гэртхи ажалаа хэдэг хүбүүтээ ехэ үгылөө һэмди, гэжэ түрэлхидын хэлээ хэн.

Хабарай тарилгын үедэ трактор машинануудыг бензин, солярка, тоһоор саг соонь хангадаг, ажалдаа оролдосотойгоор хандадаг юм. Түрэл нутагтаа Баяр Убушеев ажалдаа амжалтатай ябаһанинш найшаалтай. Саашадааншье Баяр ба бусад нүхэдэнь түрбэн тоонто нутагтаа түбхнэжэ, эрхим ажалаар нутагаа суурхуулха байха гэжэ найдаг.

БОРИС БАЛДАНОВ.

"Вдохновение" ансамбль хатарна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

буйлуулаад, наймаанда табиха хэмжээнүүдэ бөөлүүлжэ байна.

Эдэнэ бөөлүүлхын тула Улаан-Үдэн "Мотом" гэдэг акционернэ бүлгэмтэй харилсаа тогтоогоод, туһаламжа абажа байна. Тэрээнэй ашаар мүнөөнэй түхээрлэгтэй тээрмэ, пекарни, тоһо, зөөхэй болбосоруулдаг бага завод, мяханай зүйлүүдэ үйлдбэрлэхэ түхээрлэгэ тодхоод хүдэлжэ эхилэнхэй. Урдань наймаанай талха абажа, хилэмэн болгодог наа, мүнөө нутагтаа ургуулан орооһоор буйлуулһан элдэб янзын эдэ хоолой зүйлүүдээр зоноо хангана, наймаанда гаргана. Үнэ сэнгын хямда. Нэгэ хүбэриг хилэмэн 2000 бага гаран түхэрлэгэ болоно. Пельмени, бууза, банша шанажа

мэдэрэнгэ гэшэ ха.

Энэ ушарыг хэдэн жэшээ, баримтануудаар баталай. Үнгэрэгшэ үбэлжөөд бүхы хонишодын 98,9 процент малаа ондо оруулжа, ногоон дээрэ гаргаба. Тинхэдэ Б. Дондоков, П. Егоров, Н. Дугаржапов, Б. Митупова, М. Бадмаев гэгшэд нэгэшье толгойн гаргаша гаргаагүй. 70-80-яд хурьгадыг зуун эхэ хонин бүриһөө абажа, Ц. Нацакдоржиева, Б. Митупова, М. Шагдаров, С. Раднаев болон үшөө хэдэн малшад округ соогоо түрүүшүүлэй зэргэдэ оролсобо.

Арга шадалаа элбүүлжэ, жэлэй эхинһээ үнээн бүриһөө 600-700 литр һу хаажа ябаһан фермын ажалда бин. Тэдэнэй тоодо Т. Абрамова, М. Чимитдоржиева, Ц. Чимитцренова, А. Лыдынова

ЗЭДЫН АЙМАГ УРЯАЙН

Эрэмдэг бээтэй зоной "Зэдэ-96" гэгшэ хүдөөгэй спортивна нааданууд июлин 20-һоо 23 болотор Зэдын аймагай "Черёмушки" лагерьта үнгэрэгдэхэнь. Монголой, Агын автономито округой, Буряад Республикын 9 аймагай, Улаан-Үдэ хотын команданууд тус наадануудта хабаадаха мэдүүлбэ. Хамта 120 хүн мурьсөөндэ хабаадахаар хараалагдана.

Буряад Республикын Залуушуулай хэрэгүүдэй, айналын, физкультура болон спортын талаар гүрэнэй комитет, Зэдын аймагай захиргаан, эрэмдэг бээтэй зоной "Преодоление" гэжэ элбэл түрүүшынхэ болохо эдэ наадануудыг эмхидхэнэ. Энэ хэмжээ ябуулын программад шатараар, столой теннисээр, гнир үргэлгөөр, армрестлингээр, коляска тэргээр уридаагаар мурьсөөндэ үнгэрэгдэхэ.

Манай корр.

АГЫН округой эгээн баруун урда захда, Онон голой хойто урдыдэ Тугшан гэжэ нутагайхид дэлгүүрэй харилсаанда шэлжэн оролын гуримые бусад түршэнэрһөө нэгэ бага үлүүгээр нэбтэрүүлжэ байна янзатай. Шэнэлэгын охиндо обтоггүй, урынгаа колхозыг тараажа, һандараажа байхагүй гэлсэжэ хамтаараа шийдээд, мүнөө урагшаа жүдхэхэ нүхсэл олгогдонхой.

Промышленностиин үйлдбэрлэдэг эд хэрэгсэлүүдэй үнэ сэнгүүдэй дээшээ эдлбэ нүржэ дэгдэшоод, хүдөөгэйхидэй шара шүлтээ абгатаһаа абан туйлажа олоһон мяха шүлэнэй болон бусад эдэ хоолой зүйлүүдэ харин ороноудай консервээр түрүүлжэ, хэрэглэмжэ багатай болгожорхөөд байһан үедэ эдэхэ зон ехээр хүлхнэ, хуймажа байнгүй, арга хургаа бэдэржэ, амидарха талаа бодомжолон, яһала тодорхой хэмжээнүүдэ абаад бөөлүүлжэ байнхай.

Хангэхэ хашарһанай гүрэнэй зүгһөө үгтэхээ болингоолоор өөлдөө тэдэнэр мүнэ олохо арга боломжонуудыг бэдэрээ. Тигтэжэ түбхын түрүүн наймаа эрхилхэ баатай болоо хэн. Нуурин дээрээ, үшөө районийнгоо түб Дулдаргада наймаа эрхилжэ, тэндэ наһан һүеэ зөөхэй болгоод, хилэмэ халааша баряад, худалдажа эхилээ бэлэй. Үнэ сэнгын халта хямдашагаар табиганинш наймаанш гүйсэгтэй болоходоо яһала баришатай, бага зэргэ мүнэ суглуулжа эхилээ. Тэрээгээрээ тоһо-түлшээ абажа, машина техникээ ябуулаа, энэ тэрэ хэрэгсэлээ бүтээжэ, ажалаа зогсоогоогүй. Зарим хүршэнэрһын хүн үнэ хүрэнгүй гээд, фермэнүүдэ тараагаад байхадань, Тугшанай наали зандаа шахуу үлөөд, наамхай үнээдэ бүри тордөөд,

зөөхэй, эзэгэй байра дээрээ буйлуулжа гаргадаг хэн.

Тэнсэхэ, диндэхгүй сэнтэй бензин, солярка, нөөс хэрэгсэлүүдэ гүйсэд абажа шадахагүй дээрһээ таряа талханайнгаа талмайе хонжоохо

Дэлгүүрэй харилсаан: ажабайдал, ажал хэрэг

ТУГШАНАЙХИД ТУЛГАРДАНАГҮЙ

ушартай болоо. Зүгөөр арад зоноо хооллуулха, адуу малдаа хүртөөхэ орооһотой байхаар хараалаа. 2000 гектар эдүүрилэ, хэрэгтэй тарягаа абажа байба. Заатагүй наар хахалха, тэрэһээ ургаса абажа ёһотой байгаа. Тиимэһээ май соо хахалаад, зүпинь хэдэн дахин харлуулһан газартаа тон һайшалжа шэлээд, шэниисэ таридаг байгаа. Энэнь эдүүгүй. Үнгэрэгшэ жэлэхээр гандабаншье, 500 гектарта эдэ хоолой гол ургамал хуулаад, 8 центнерээр жэгдэрүүлээ. Энэ жэл мүн энэ хэмжүүрэй газарта шэниисэ тарига. Энэнь үрлэ хүрэнгэ хаагаад, хүн зоноо хооллуулха аргатай болгобо.

Обёос холижо бутаргаад, малда эдиулхэһээ гадуур, наймаа аралжаада гаргалан байха. Нооһоёо "Улаан-Үдэн мануфактурада" оруулжа, мүнэ алта, эд хэрэгсэл олоно. Иймшүүгээр эхилхэн шэглэлхэнь тухайлхада, энэ хатуу сагта үшөөл ажахын тулалдаха, һандараад, задараад орхингүй нуурижаха түхэлтэй боложо байна гэжэ харахаар.

Онон - Тугшанай хүтэлбэрлэгшэд дэлгүүрэй гуримтай улам бүри зохицуулан ажахыгаа эрхилхэ, эмхидхэхэ оролдно. Энэ талаар горитойхон ажал эхилэнхэй. Нютаг дээрээ үйлдбэрлхэн мяха шүлээ, һу тарагаа, нооһо дээрһээ, таряа талхаяа

наймаалхадань, баһал олзотой. Зөөхэй, эзэгэйн дары тарашоод байдаг.

Худалдаа наймаа холын хараатайгаар эрхлэдэг болоһоной ашаар мал адууһанинш арьбажаха хэбэртэй болобо. Мүнөө үедэ энэ ажахыда 14 мянга гаран хонид бэлхэнэ. Округой бүхы гушагаран ажахыннууд соо эгээл олон малтайн эдэ байна. Эбэртэ бодо малайн тоо 600 гаран, тэрэ тоодо 200 үнээн наагдана. Үшөө 300-һаа үлүү адуун хүрэг тоологдоно. Иймэ байхалаар зоининь ехэнхидэ ажалтай, алта мүнэ балшыса барижа абаагүйшье наа, мал адууһаар, эдэ хоолоор, элдэб хубсаһа хунараар ажалынгаа хүлэ абана. Гэхлээ гадна энэ жэлэй эхинһээ наалинад, тоһо, хилэмэ бусад эдэ буйлуулһан, өөһэдөө "амиды" мүнэ хэдэг хэн тулаада, тухай хэмжээгээр салин абадаг болоһонхой. Энэнь ажалтание урмашуулжашье болоно ха.

Юрэнхыдөө, тугшанайхид мүнөөнэй эрхэ байдалда дадажа, шэнэ шэглэлээр ажаһууха шугам баримталжа эхилбэ гэжэ хэлэлтэй. "Ажаллажа шадала - ажаидархаш" гэгшншүү гуримаар байдаг болоһонхой. Тиимэһээ ажахын эмхитэй, эхи захатай, урагшатай тэгшэ тэгүүдэ гэжэ сэгнэхээр. Хамтаараа хатаран табарангүй ажаллаха гэжэ шийдхэн зоининь зорилго түсэбөө

оролсоно.

Таряан ажалда техникэ зэмсэгтэй бэрхэ болоһон, ургашын түлөө унан "тамардаг" механизаторнууд Аюр Гомбоцыренов, Геннадий Александрович Черных, Игорь, Александр, Аркадий гэдэг гурбан хүбүүдээрээ мүнөө туйлажа ябана.

Тугшанайхид холын хараатай хүдэлмэри ябуулжа байһанай үшөө нэгэ тэрэгнэгэхэдэ, нимэ баримта нэрлээ. Эндэ ажахын ахамад зоотехникээр гушаад жэл шахуу хүдэлмэрлхэн Дашабалбар Цыреновэй оролдолгоор парин нооһот хонидой үүлэртэ фермэ байгуулагдаа гэжэ һая үнэмшэлгэ үгтэбэ. Энэ ажалдань "Ушарбай" гэдэг племазаводой зоотехник-селекционер Бадмажаб Цыбиков ехэ туһаламжа хүрөө. Үнэ дээрээ малаа хүгжөөхэ, һайжаруулха шэглэлхэнь ехэ олзо, баришна үгэхэ янзатай.

Эндэ һая тугшан дээрэ нооһо илгагшадай ехэ нуралсал-зүблөөн үнгэрэгдэжэ, сугларалһада зугар хониной отара дээрэ малайн шэглүүрыг гаргахадань, толгой бүринь 54 килограммаар жэгдэржэ байба. Нооһонинш ута, үдхэн гэжэ сэгнэгдэбэ. Үнэ зарим тээ орхиндоһонхон искусственин аргаар малые үржүүлэ энэ таһалдаагүй.

Ажахын хүтэлбэри

нутагайнгаа захиргаангай хамта арад зонийнгоо ажаһуудалда үдэр бүри анхаржа байдаг юм. Үмсэдэнь үхэр, хонин барюулха, хартгаабха, овоц тарюулха болон бусад хэрэгсэлхэдэнь али болохо аргаар туһаламжа үзүүлэ. Юрэнхы "дээрээ нууриной шарай сээр, уужам һаруу" байһан гэрнүүдтэй, элбэ хүсэ эдлэжэ, телевизор, холодильник гэхэ мэтэ үнэтэ сэнтэ бараатай айл бүхэн болонхой.

Олоной хэрэгсэлхын Соёлой ордон, түүхын музей, нургуули, амаралтын сээрлинг гэхэ мэтэ газарнууд бүрин бүтэн зандаа, хамтын зүгһөө харууһа, туһаламжада хүртэжэ байдаг.

Эдэхэ фольклорно ансамбль хэдэн жэлэй хугасаа соо дүтэ, холын районуудаар айлалжа, эрдэм шадабаряа харуулжа ябадаг. Нёдондо Буряад республикаар гастрольдо ябаа. Гэсэрэй нааданда хабаадаа хэн. Мүнөө хамнигдай һайндэртэ бэлдхэл хэжэ, Хэрын районий Тарбалжа ошоо хэн.

Энэ хүндэшгэ үе сагыг уршаггүйгоор дабан гаргахын түдөө нутагайхидэа эмхидхэн дахуулжа ябаһан ажахын түрүүлэгшэ Бато Базароний үүргэ горитой байна. Эндэ үдхэн, үдхэн тула бүхы балиг шадабаряа, арга мэргэжлээ албата зонийнгоо энхэ элүүр, элбэг дэлбэг ажаһуухын түлөө бүхыгөөрөө оролдно.

Тугшанайхид тулижа ядаржа байнагүй.

Ц. ГОНГРОВ.

"ШРИ-ЧИНМОЙН ТҮБ" УРИНА

Байгша оной июлин 18-19-дэ Буряад Республикын Үндэһэтэнэй номой сангай конференц-зал соо "Шри-Чинмойн түб" "Баяр Жаргал" гэжэ нэрэтэй лекциүүдые үнгэрэбэ. Эрхүү хотодохи

"Шри-Чинмойн түбэй" вице-президент Дмитрий Гаврилов лекциүүдые уншаа.

Эб найрамдал, амгалан тайбан ажабайдал, хүнүүдэй бэе бэдээ галтайгаар хандаса тус түб ехэтэ дэмжэдэг.

Энэ эмхин толгойлогшо - Шри-Чинмой-бодоттоуриом. Тэрэ Энэдхэгтэ түрэн, Америкын Холбоото Штадуудай Нью-Йорк хотодо байдаг.

1950-аад онуудта Шри-Чинмойн түрүүшын түбүүд би боложо эхилэн юм. Харин манай гүрэндэ ерээд онуудай эхээр иимэ түбүүд нээгдэжэ захалаа. Мүнөө СНГ дотор зуу гаран түбүүд хүдэлнэ. Эрхүүдэхи эмхи 1992 ондо байгуулагдахан түүхэтэй.

"Шри-Чинмойн түбэйхид" манайшье хотодо өөрынгоо таһаг байгуулха зорилготой юм.

Б. БАДМАСАНЖИН.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Шри-Чинмой ба суута боксёр Мохаммед Али.

"Шри-Чинмойн түбэй" архивһаа.

Энэниие мэдэхэ гүт?

ГЕРМАНИИН МАШИНАНУУД - БУРЯАД ОРОНДО

Илангаяа һүүлэй жэлүүдтэ Германиһаа, Нидерландаһаа, Белоруссиһаа манай Буряад орондо хуушарһан, болзороо ябажа дүүрэн автомашинанууд олоор асарагдадаг болонхой. Улан-Үдэ хотын автомашинана дуратайшуул Германиин БМВ ба Ауди түхэлэй Европо соо сууда гараһан үлүү һайн, аятай зохид хүнгэн автомашинануудые үшгүи сэнгээр худалдажа абахаяа холын аянда гаража, зорихон хэрэгээ бүтээнэ.

Буряад орон дотор мүнөө харин гүрэнүүдэй автомашинанууд соо Японой продукция ехэнхи хувиень эзэлдэг байха юм. Жэтиг үйлсэнүүдээр эндэ-гэндэ ехэ гоё түхэлтэй "Мерседес" түргэн хурдан "БМВ" түхэлэй автомашинануудые зааһан харахалта. "Ауди" гү, али "Опель" машинануудай күзовуудай "хурдан" түхэл дүрсэдэнь яахыншье аргагүй нодонтнай торосолдоод лэ абахал даа. Эдэ автомашинанууд 8-10 жэлэй саада тээ зохёогдон гаргагдаһаншье наа, өөрынгоо түхэлөөрөө Россин гүрэнэй автомашинануудые бүтээн гаргадаг промышленностиин жараад-далаад оной үеэр серийнээр үйлэдбэрилдэг продукцияе алишье талаараа ахижа гарадаг байна билүү. "Волга" классай Германиин автомашинанууд манда ехэл хүндэтэйгөөр угтагдан абтана, тэрэнэй гадаада түхэлнь бата бэхи, досоо талань ехэл гоё гэжэ хараһаар ойлгохоор. Европодо эдэ автомашинанууд - Ауди-100, БМВ-525, "Мерседес-Бенц-260" ба "Опель-Омега" гэгшэд дээдын аад, дунда классай машинанууд гэжэ тоологдодог байна. Статистическэ баримтануудһаа үндэһэлэн харахада, дунда зэргын олзо дохотой хүнүүд иимэ түхэлэй автомашинануудые худалдажа абаха аргатай.

Буряад ороной харгынуудаар гүйдэг эдэ дүрбэн моделин эзэдтэй хөөрөлдэхэдэ, өөһэдынгоо абһан машинануудаараа бээ хананги гэжэ ойлогожо абахаар. Залуу бэшэ энэ машина ямар юумээрээ хүнүүдэй анхрал татанаб? "Мерседес" автомашинин эзэн, Ивалгада ажаһуудаг К.А. Аюшеев энэ асуудалдмни харюусахадаа, нигэжэ хэлээ нэн. "Нэн түрүүн досоонь һуугаад ябахада, ехэл аятай зохид юм. Жолоонхой болон пассажирнуудай һууринь таатай зохидоор түхээрэдэнхэй. Креслоүүдээр гурбан параметраар тааруулжа болоно. Залуурай барюулдань гидроусилитель һуулагдаһанхай. Хурган бээлэй хэхэ хайрсалһаа эхилээд, шалгаха приборнууд хүрэтэр зохидоор зохёогдожо хэгдэнхэй. Хоёрдохоор, эдэ машинануудай урдахи подвескэнь ехэл һайн. Олон

рычажна системэнүүдэй хүсөөр хүдоогэй харгыда нилээд зөөлэнөөр ябадаг байна.

Жэшээлхэдэ, "Мерседес-Бенц"-260 түхэлэй автомашинанууд гансашье Европодо бэшэ, мүн Африкын олохон гүрэнүүдтэ такси болгогдон хэрэглэгдэдэг. Тэндэхи харгын манай эндэхитэй адлирхуу юм.

Энэ машинин гол шухалайнь габэл, капот дорохи түхээрэлгэнүүд болоно. Иимэ түхэлэй автомашинин мотоорой хэмжээниинь манай "Волга" машинин двигательтэй адлирхуу аад, 50-90 мориной хүсөөр булюу. Тийхэдэ тоно түлшээр тон адляар гү, али үшөө багааршье галдадаг байна. БМВ-525 түхэлэй машинин мотоор эгээл хүсэтэй - 192 мориной хүсэтэй аад, зуун модондо дунда зэргээр 9,7 литр түлшэ галдана. Тэрэнэй һүүлээр Ауди-100 түхэлэй зургаан цилиндртэй автомашинин двигатель 174 мориной хүсэтэй. Зуун модондо 9,4 литр бензин гаргашадаг байха юм. "Мерседес-Бенц"-260 түхэлэй автомашинна 161 мориной хүсэтэй, зуун модондо 10,9 литр бензин галдадаг.

Хүсэтэй мотоор жолоошондо нэн түрүүн түргэнөөр ябахадаһан ганса хэрэгтэй бэшэ, мүн урдахи машина хүсөөд, маневр хээд гарахадань ехэ туһа асардаг байна. ВАЗ-2101 түхэлэй автомашиннаһаа ВАЗ-21061 түхэлэй автомашиннаһаа хуухадаа, ямаршье жолоошон тэд ондооонь бэе дээрээ ойлгожо абадаг. Харин харин гүрэнэй түргэн ябадаг машинин рульда һуубал, гайхалтай илгаань баһал элээр мэдэрдэг байха юм.

Гансал муу юумэниинь юун бэ гэхэдэ, Германиин автомашинануудта запас хэрэгсэлнүүдые олохонь угаа хүшөр. Баруун гүрэнүүдтэ заһилхата ёһоор эдэ деталнуудын ехэл үнэтэй. Тийгээдмн Буряад орондо тусхай хуулиа албанай байгуулагдаагүй ушарһаа, запас хэрэгсэлнүүд оройдоошье эльгээгдэдэггүй. Харин Россин баруун областнуудта, республикануудта энэ талаар асуудал шийдхэгдэнхэй юм. Заһил хэхэдэнь, богони болзорой турша соо тэрэн эльгээгдэдэг байна.

Гэхэтэй хамта манай гүрэнэй зарим автомашинануудай узел, деталнуудын харин гүрэнэй машинада таарадаг. Жэшээ болгон хэлбэл, "Фольксваген-Ауди" түхэлэй автомашинин мотоорой шатунно-поршневой бүлэгтэй вкладыш "Москвич-408" - хитай тон адлирхуу юм.

Юрэдөөл, шийдхэгдэггүй асуудал гэжэ байдаггүй. Ухаалан бодомжолоо наа, ямаршье түхэлэй машинин узел, детал бүтээхэ арга олдохоор гэжэ һанахаар.

А. ДОНДОВ.

Спорт

ҮНДЭР ШАГНАЛ - НЭГЭ ТАЛЛАГАТАЙ БАЙРА

Буряадай гүрэнэй университетэй физическэ культурын факультетэй 2-дэ курсын оюутан, уласхоорондын классай спортын мастер Светлана Теслева хүсэ шадалаа гаргалгын гурбан зүйлөөр хорилго хэхэдэ, һүүлэй хэдэн жэл туршада ехэ амжалта туйлаба.

Света Теслева Загарайн аймагай Шэнэ-Бэрээн нутагта тоонтотой. Дунд хургуулида һуража ябахадаа, энэ ташарайгүй бишыхан бээтэй басагаһан хүүгэдэй спортын хургуулида ерэжэ, тренер Александр Дехановай хүтэблээр доро спортын шэнэ зүйл болохо пауэрлифтингээр хорилго хэхэе захалаа һэн. Тийн хүсэл эрмэлзэл ехэтэй, зорингой, һанаһаана табихагүй зайтай басагаһан уданшьегүй бүхэроссин болон уласхоорондын мурьсөөнүүдтэ үндэр түр дүнгүүдые харуулжа, ехэ илалта туйлаһан байгаа.

Мэнэ һаяхан Канадын Китченер хотодо үнгэргэгдэн дэлхэйн чемпионат хабаадахада, бүмбэрсэгэй хоёр рекорд тогтоожо, эхэнэрнүүдэй дундаһан чемпионотэй нэрэ солодо хүртэһэн байха юм. Эндэ тэрэ дала мурэ дээгүүрээ 143 килограммтай штанга табижа, һуугаад бодоһон байгаа. Энэнь дэлхэйн рекорд болоно. Гурбан утражнээр дүн хамта 375 килограмм абажа, мүн бүмбэрсэгэй рекорд тогтооттоо. Тээд оройдоол 43 килограмм 790 грамм шэтигүртэй энэ басагаһанай иимэ үндэр үр дүнгүүдые харуулахадань, хүнэй басагаһадаһан ямар ехэ арга боломжотой байһанда гайхан гэлхээр лэ.

Һүүлэй хэдэн жэлэй хугасаа соо Светлана Теслева залуушуулай дундаһан дахин чемпионотой, 5 дахин Европийн чемпионотой нэрэ зэргэдэ хүртөө. Индонези, Инди, Япон, Канада, Венгрии, Финляндии болон бусад оронудта үнгэргэгдэн уласхоорондын мурьсөөнүүдтэ амжалта туйлаһан байна. Тийхэдэ С. Теслева залуушуулай дундаһаа Европын 15, дэлхэйн 14 рекорд тогтооһон, харин эхэнэрнүүд сооһоо дэлхэйн 2 рекорд шэнэлһэн байна.

21 һаһатайхан спортсмен басагаһанай ехэ хараа түсбүүдые урдаа табижа. Мүнөө тэрэ декабрь һарада Италида үнгэргэгдэхэ Европын чемпионатта тренер - Россин габыята тренер, уласхоорондын классай спортын мастер Александр Сергеевич Дехановтай хамта хорилго хэхэ эхилэнхэй.

Эдэ бүхэ амжалтануудын үндэрөөрсэнгэжэ, "Импульс" фирмэ түрүүлэ бусад акционернэ бүлэгнүүд, бага предпринимүүд хамтаржа, Светлана Теслева нэгэ таллагатай байра үгэжэ шийдхэгдэн байгаа. Буряад Республикын Залуушуурай хэрэгүүдэй, аялалтын, физкультура болон спортын комитетэй түрүүлэ С.В. Мантуров һаяхан болоһон Сурхарбаанай үедэ энэ гэр байрын тухай Светланада барюулахадань, трибунануудта һуугнад нэрлэмэ алыга таллаһан уртаба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. Теслева байрын тухай барюулаһанай һуугнада.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А.Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННОКОЛЛЕГИ: РИПЧИНОВ С.Д. (редакторай орлогшо), ЖИГЖИТОВ Б.М.Ж. (харюусалгата секретарь), ГАРМАЕВ Р.Б. (Буряад Республикын Президентин ба Правительствын аппарат), СУНДАРОВ Д.Д. (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые дааһагшад: ДАШЕЕВА Г.Х., ДОНДОВИЧ И.Ц., ОЧИРОВ С.Д., САМБЯЛОВА Т.В., ПИИТАЕВ В.И. (хэблэлэй директор).

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ,
Каландаришвилиний
үйсэ, 23, "Буряад үнэн"
газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2-
хууданан хэмжээтэй.
Индекс 50901.
Хэлэг 3772.
Хэблэлдэ
түһаагдаһан цаг 17.00.

"Республиканска типографи" гэжэ
АО-до газетэ хэблэлдэ.
Директорийн телефон: 2-40-45.
Б-0079-дэхи номертойгоор
бүрдхэлдэ абганхай.
Заказ № 7808.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшын - 2-68-08, харюусалгата секретарин - 2-50-52, секретарида - 2-62-62, таһагууд: нийтлэл, политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социальн-экономическэ - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон хургуунуудай - 2-60-21, (даагшань), 2-57-63, олоннигын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; орнуулгын - 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнүүд: Агинскда - 2-42-19; Закаменскда - 30-61.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.